

2. Sociální vývoj

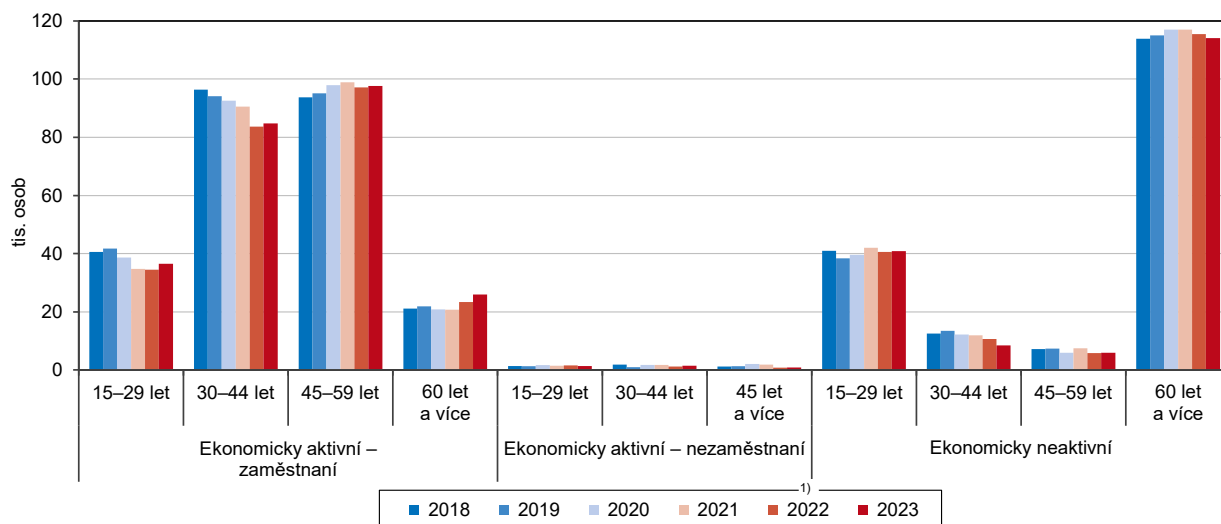
Zaměstnanost, ekonomická aktivita

Zastavil se pokles počtu zaměstnaných i růst počtu ekonomicky neaktivních osob.

Podle výsledků Výběrového šetření pracovních sil představovala v Kraji Vysočina v roce 2023 pracovní síla celkem 248,6 tis. osob., tj. 59,5 % z celkového počtu obyvatel ve věku 15 a více let. Z tohoto počtu bylo 244,9 tis. osob zaměstnaných (58,6 % obyvatelstva ve věku 15 a více let) a 3,7 tis. osob nezaměstnaných (0,9 % patnáctiletých a starších obyvatel). Obecná míra nezaměstnanosti činila v roce 2023 v Kraji Vysočina 1,5 %, což oproti předchozímu roku nepředstavuje žádnou změnu. Zbývajících 169,3 tis. obyvatel (z patnáctiletých a starších) patřilo mezi osoby ekonomicky neaktivní, především starobní a invalidní důchodce. Podle výsledků Výběrového šetření pracovních sil počet zaměstnaných osob v kraji meziročně narostl, nezměnil se počet nezaměstnaných, naopak výraznější byl pokles počtu ekonomicky neaktivních osob (možný vliv zahraniční migrace).

Graf 2.1 Obyvatelstvo Kraje Vysočina podle ekonomické aktivity a věku

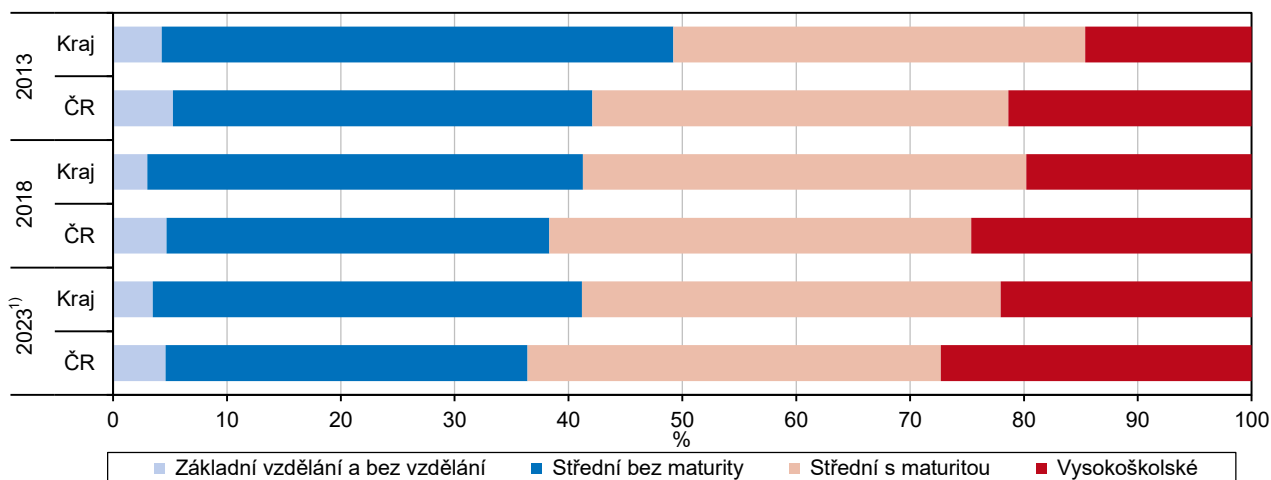
Zdroj: ČSÚ (VŠPS)

¹⁾ data jsou podle nové metodiky zpracovávána od roku 2023, data za rok 2022 byla přepočítána zpětně jen pro účely meziročního srovnání roků 2023 a 2022

Graf 2.2 Pracovní síla (zaměstnaní a nezaměstnaní) podle vzdělání v Kraji Vysočina a ČR

Zdroj: ČSÚ (VŠPS)

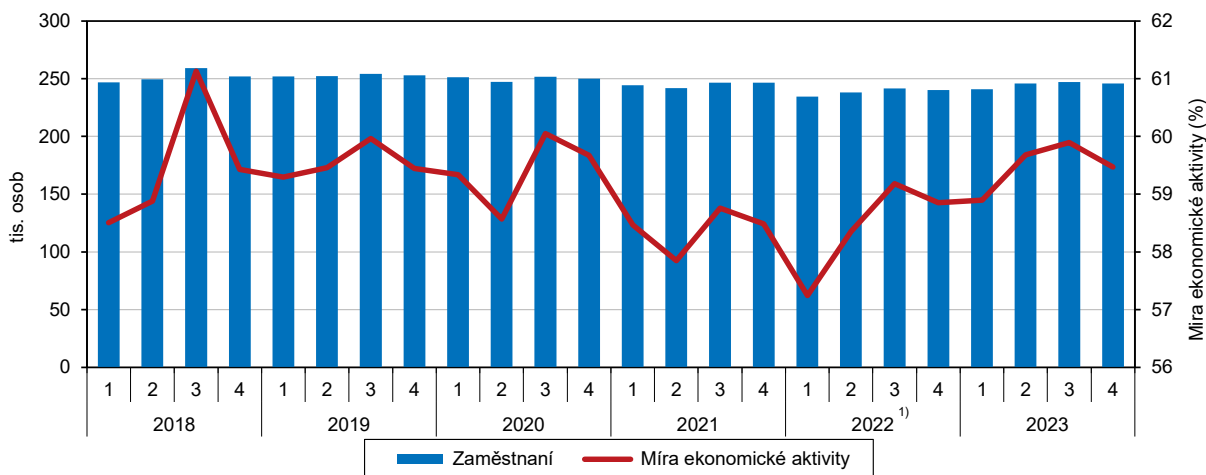
¹⁾ od roku 2023 jsou data zpracovávána dle nové metodiky

Míra ekonomické aktivity se zvýšila.

Celková míra ekonomické aktivity, tj. podíl počtu zaměstnaných a nezaměstnaných na celkovém počtu obyvatel Kraje Vysočina ve věku 15 a více let, dosáhla v roce 2023 hodnoty 59,5 %. U mužů činila v tomto roce 68,7 %, u žen 50,5 %. Ve srovnání s rokem 2022 je celková míra ekonomické aktivity vyšší o 1,1 procentního bodu, přičemž u mužů činil nárůst 1,5 p. b., u žen se míra ekonomické aktivity zvýšila o 0,6 procentního bodu.

Graf 2.3 Zaměstnaní a míra ekonomické aktivity v Kraji Vysočina podle čtvrtletí

Zdroj: ČSÚ (VŠPS)

¹⁾ data od roku 2022 jsou přepočtena dle nové metodiky vážení

Míra zaměstnanosti také rostla.

Míra zaměstnanosti, tj. podílu zaměstnaných osob na celkové populaci, v roce 2023 v Kraji Vysočina dosáhla hodnoty 58,6 %, což oproti roku 2022 představuje nárůst o 1,1 procentního bodu., Obdobný vývoj můžeme pozorovat i u míry zaměstnanosti mužů a žen – hodnoty v roce 2023 jsou vyšší u mužů o 1,3 procentního bodu, u žen o 0,9 procentního bodu ve srovnání s rokem 2022. Porovnání s předchozími roky je problematické z důvodu změny metodiky zpracování dat v roce 2023.

Relativně vysoký podíl zaměstnaných v primárním sektoru, nízký v sektoru terciárním.

Primární sektor (zemědělství, lesnictví, rybářství) má v Kraji Vysočina výjimečné postavení. Vysočina v mezikrajském srovnání dlouhodobě vykazuje nejvyšší podíl zaměstnaných v tomto sektoru. Přesto v absolutním vyjádření počet pracovníků v primárním sektoru i na Vysočině spíše stagnuje, což po předchozím poklesu platí v posledních letech i pro jeho podíl na celkovém počtu zaměstnaných osob. Od roku 2015 se počet zaměstnaných v primárním sektoru v kraji držel mírně nad hranicí 18 000 osob a podíl tohoto sektoru na celkové zaměstnanosti jen výjimečně překročil hranici 7,5 %. V roce 2022 již podíl primárního sektoru klesl na 7 %. Sekundární sektor (dobývání a úprava nerostných surovin, zpracovatelský průmysl, výroba a rozvod elektřiny, plynu a vody, stavebnictví) se v roce 2022 na celkovém počtu zaměstnaných podílel 45,4 %, v absolutním vyjádření šlo asi o 115 tisíc osob. Na Vysočině se tak v sekundárním sektoru vzdor mírnému meziročnímu poklesu zaměstnanost drží na úrovni předchozích let, podíl tohoto sektoru na celkovém počtu zaměstnaných v kraji se snížil o 0,4 bodu. Naproti tomu mírně vzrostla váha terciárního sektoru, jehož podíl na celkovém počtu zaměstnaných dosáhl v roce 2022 na Vysočině 47,6 % (o 0,7 procentního bodu více než v roce 2021). V absolutním vyjádření v tomto sektoru na Vysočině pracovalo 120,7 tisíce osob (o zhruba 7 tisíc více než v roce 2021). Podíl terciárního sektoru přesto zůstává hluboko pod průměrem České republiky, který byl v roce 2022 o 14 procentních bodů vyšší.

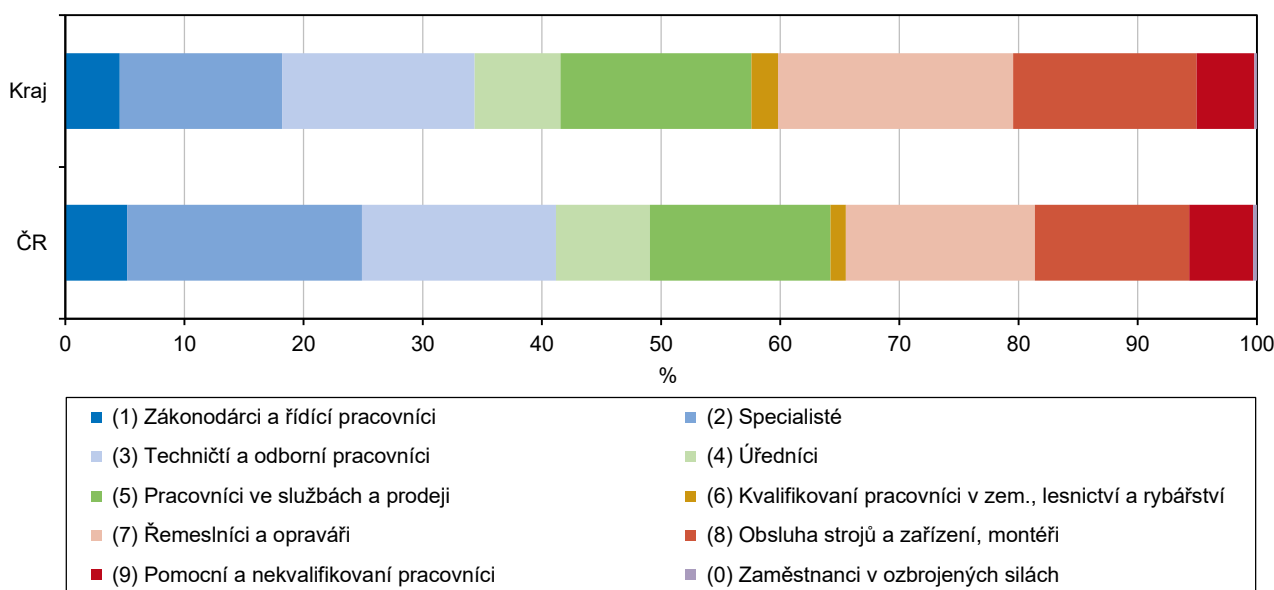

Nárůst počtu zaměstnanců, stagnuje počet pracujících na vlastní účet.

Z hlediska postavení v zaměstnání si udržuje výrazně dominantní podíl na celkové zaměstnanosti kategorie zaměstnanců (85,3 % v roce 2023). Zaměstnavatelů bylo 1,6 %, pracujících na vlastní účet 12,7 % a pomáhajících rodinných příslušníků 0,4 % z celkového počtu zaměstnaných. Zatímco počet zaměstnavatelů a počet pracujících na vlastní účet se na Vysočině oproti roku 2022 prakticky nezměnil, počet zaměstnanců vzrostl asi o 6 tisíc. Z hlediska hlavních tříd klasifikace zaměstnání bylo v roce 2023 na Vysočině nejvíce řemeslníků a opravářů (19,7 %, o 3,8 procentního bodu více než v celé ČR), za nimi následovali techničtí a odborní pracovníci (16,2 %, o 0,1 bodu méně než v ČR), pracovníci ve službách a prodeji (16 %, o 0,8 bodu více než v ČR), obsluhy strojů a zařízení (15,4 %, o 2,4 bodu více než v ČR). Více než desetiprocentní (ale podstatně nižší než v ČR) byl ještě podíl specialistů. Rozdíl v podílu úředníků již není tak výrazný jako v minulosti (kraj 7,2 %, ČR 7,9 %).

Graf 2.4 Zaměstnaní podle hlavních tříd klasifikace zaměstnání CZ-ISCO v Kraji Vysočina a ČR v roce 2023¹⁾

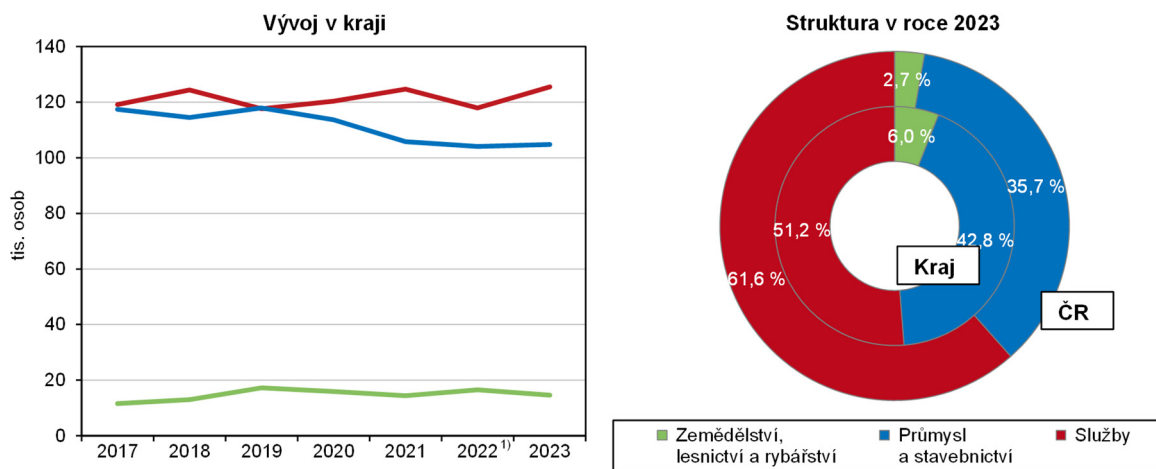
Zdroj: ČSÚ (VŠPS)

¹⁾ od roku 2023 jsou data zpracovávána dle nové metodiky

Graf 2.4a Zaměstnaní pracujících v Kraji Vysočina podle odvětvových sektorů

Zdroj: ČSÚ (VŠPS)

¹⁾ data od roku 2022 jsou přepočtena dle nové metodiky vážení

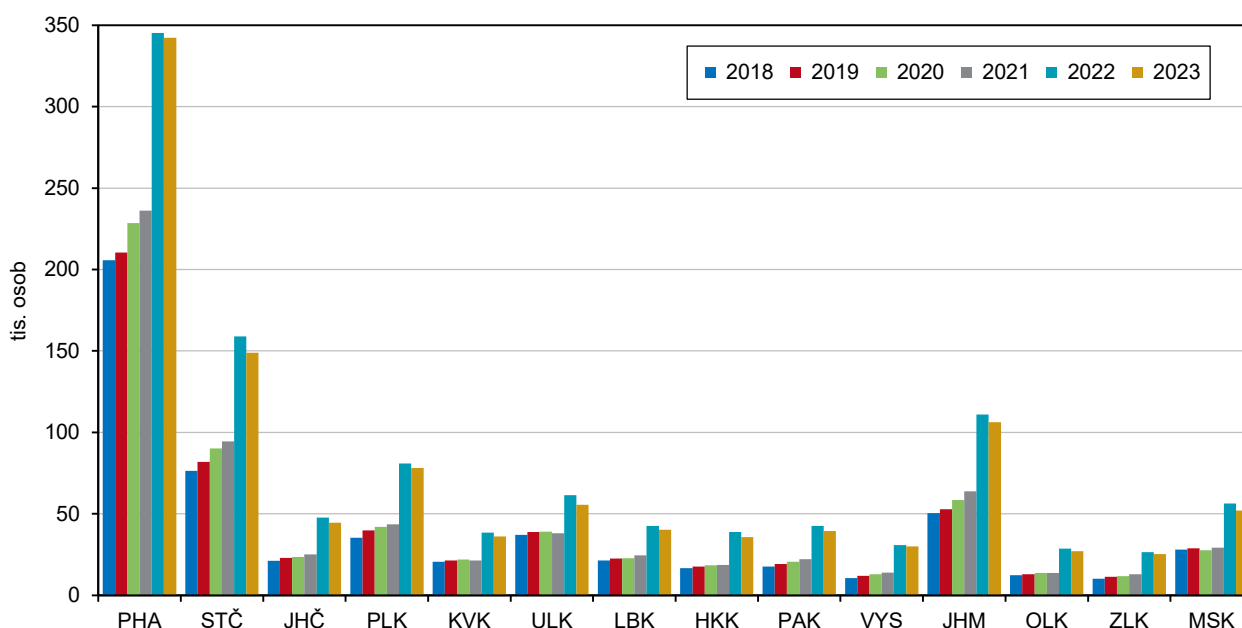
Zaměstnanost cizinců

Počet zaměstnaných cizinců výrazně vzrostl.

V Kraji Vysočina bylo ke konci roku 2023 evidováno 22 506 zaměstnaných cizinců, z nich bylo 20 644 evidovaných na úřadech práce a 1 862 cizinců mělo platné živnostenské oprávnění. Ke stejnému datu bylo v celé České republice přes 942 tisíc zaměstnaných cizinců. Proti roku 2018 se v kraji zvýšil počet zaměstnaných cizinců o 64,2 %, počet cizinců s platným živnostenským oprávněním narostl o 26,4 %. Nárůst počtu zaměstnaných cizinců na Vysočině byl ve sledovaném období o 21,1 procentního bodu vyšší než v celé republice. Podíl cizinců s platným živnostenským oprávněním na celkovém počtu zaměstnaných cizinců na Vysočině činil 8,3 % a proti republikovému průměru (12,6 %) byl výrazně nižší.

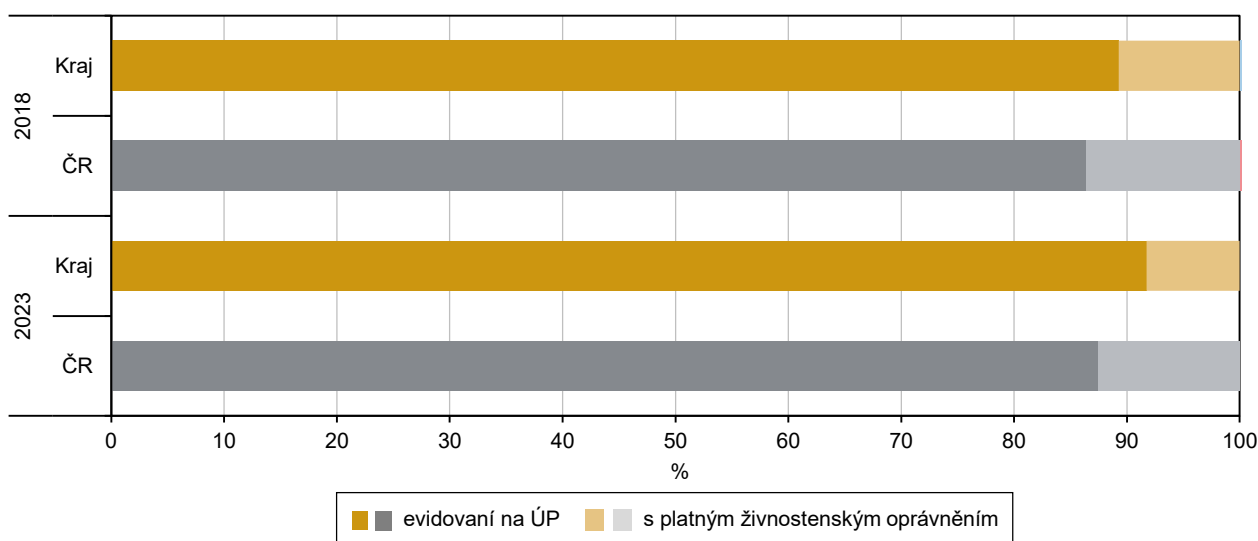
Graf 2.5 Cizinci v krajích

Zdroj: Ředitelství služby cizinecké policie

Graf 2.6 Zaměstnaní cizinci (evidovaní na ÚP nebo s platným živnostenským oprávněním) k 31. 12. v Kraji Vysočina

Zdroj: MPSV, MPO

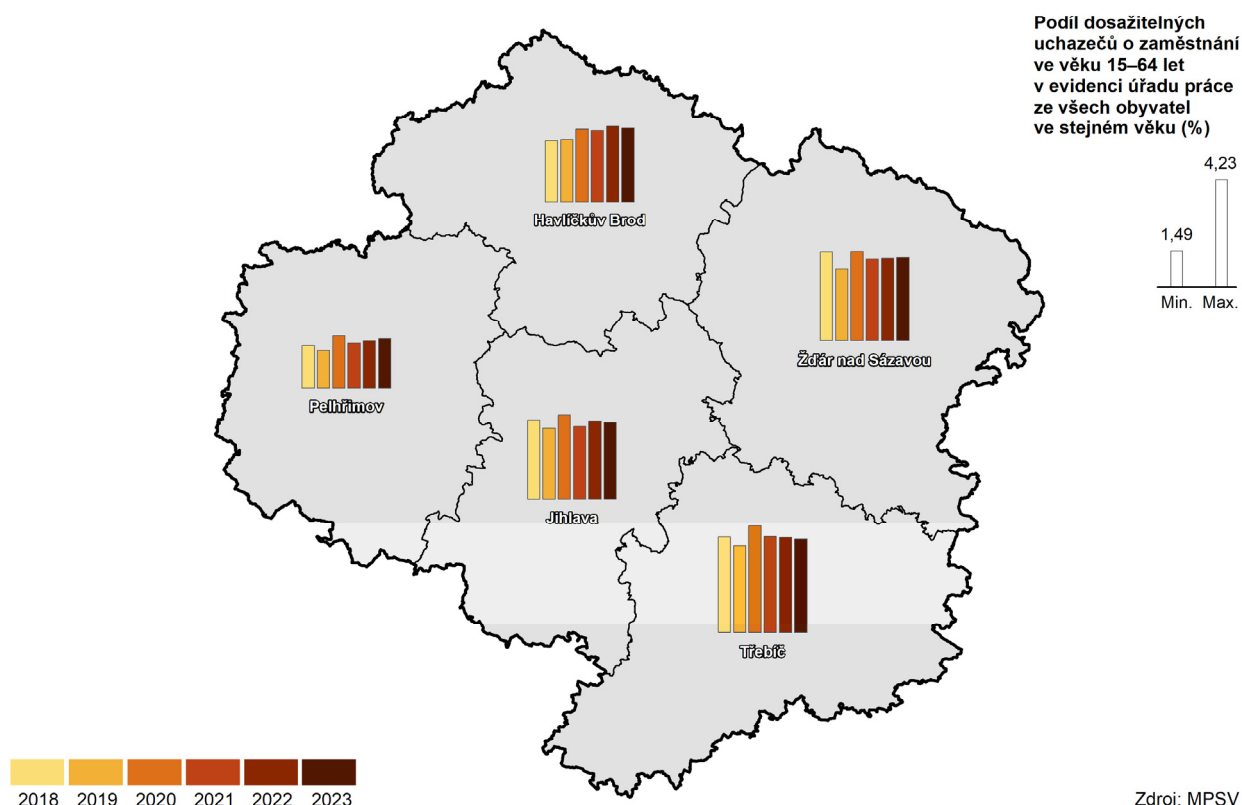

Nezaměstnanost

Dvanáct okresů v České republice zaznamenalo podíl nezaměstnaných osob nad 5 %.

V České republice bylo ke konci roku 2023 bez práce 279 227 osob, což představuje podíl nezaměstnaných osob 3,73 %. Oproti předchozímu roku se celkový počet nezaměstnaných navýšil o 2,7 %, mírně vyšší byl také podíl nezaměstnaných osob (o 0,01 procentního bodu). Růst počtu nezaměstnaných byl zaznamenán ve všech krajích s výjimkou Prahy. Tam je také dlouhodobě nejnižší nezaměstnanost (2,80 % v prosinci 2023), nízké hodnoty měly i kraje Zlínský a Plzeňský. Naopak nejvyšší byl podíl nezaměstnaných v Ústeckém kraji (5,66 %). Ze 77 okresů České republiky byly jen čtyři postiženy více než šestiprocentním podílem nezaměstnaných osob, v dalších osmi tento podíl přesahoval 5 %. Nejvyšší byla nezaměstnanost v okrese Karviná (8,16 %).

Podíl nezaměstnaných osob v okresech Kraje Vysočina v letech 2018 až 2023 (stav k 31. 12.)

Podíl nezaměstnaných osob je v posledních pěti letech v kraji stabilní.

Vývoj nezaměstnanosti do značné míry závisí na hospodářském vývoji, zpomalování ekonomického růstu s sebou přináší zvyšování míry nezaměstnanosti, naopak v období ekonomického oživení nezaměstnanost klesá. V Kraji Vysočina se tak po překonání krizového období nezaměstnanost od roku 2014 snižovala až na minimální úroveň v roce 2019. K jejímu mírnému nárůstu v kraji došlo až v roce 2020 v souvislosti s protiepidemickými opatřeními. V roce 2013 se míra nezaměstnanosti na Vysočině dostala pod celorepublikovou úroveň, což platilo i pro následující léta. Ke konci roku 2023 byl podíl nezaměstnaných v Kraji Vysočina o 0,68 procentního bodu nižší než v celé České republice. Okres Pelhřimov patří dlouhodobě mezi okresy s nejnižší nezaměstnaností v republice, v okrese Třebíč se drží podíl nezaměstnaných v posledních 3 letech pod hranicí čtyř procent.

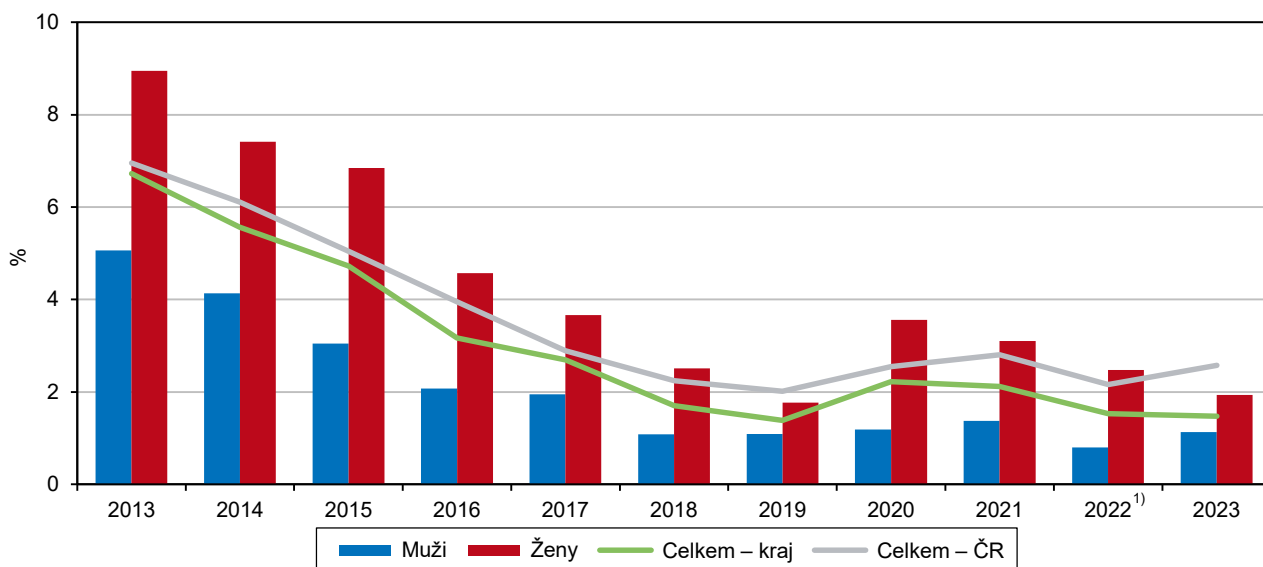
Meziroční nevýrazná změna počtu uchazečů o zaměstnání.

V Kraji Vysočina úřady práce evidovaly ke konci roku 2023 celkem 10 773 uchazečů o zaměstnání. Ve srovnání s 31. prosincem 2022 byl jejich počet mírně vyšší

o 85 osob, tj. o 0,8 %. Z celkového počtu bylo 9 875 dosažitelných uchazečů o zaměstnání, tedy evidovaných nezaměstnaných, kteří nemají žádnou objektivní překážku pro přijetí do zaměstnání a mohou bezprostředně po nabídce vhodného pracovního místa nastoupit do pracovního poměru. Oproti stejnému datu předchozího roku to představuje zvýšení o 1,2 %. Nezaměstnaných absolventů škol všech stupňů a mladistvých bylo ke konci roku 2023 na Vysočině evidováno 584, což bylo o 3,2 % méně než k 31. prosinci 2022. Podle vzdělání jsou nejpočetnější skupinou žadatelů o práci středoškoláci bez maturity a vyučení (44,3 %). Na druhé místo se zařadili středoškoláci s maturitou (25,8 %). Nezaměstnaných se zdravotním postižením vedly na Vysočině ke konci roku 2021 úřady práce v evidenci 1 569, což představovalo 14,6 % všech nezaměstnaných. Jejich počet meziročně mírně poklesl a podíl na celkovém počtu nezaměstnaných se snížil o 0,5 procentního bodu. Příspěvek v nezaměstnanosti poskytovaly úřady práce v Kraji Vysočina ke konci roku 2023 celkem 4 437 nezaměstnaným, tj. 41,2 % všech osob vedených v evidenci. Ve srovnání s předchozím rokem je to o 0,7 procentního bodu méně.

Graf 2.7 Roční průměrná obecná míra nezaměstnanosti v Kraji Vysočina

Zdroj: ČSÚ (VŠPS)

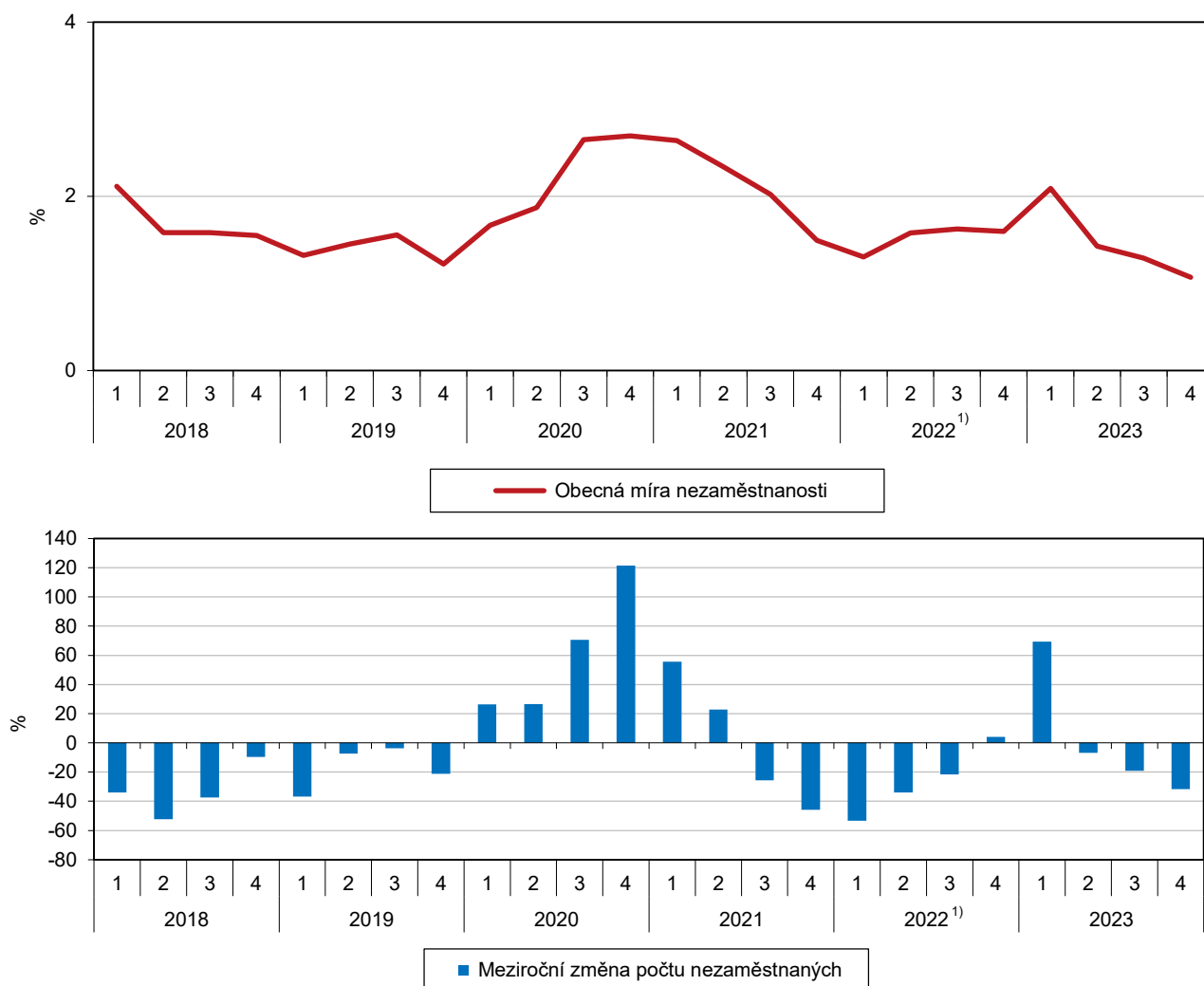

¹⁾ data od roku 2022 jsou přepočtena dle nové metodiky vážení

Graf 2.8 Obecná míra nezaměstnanosti a změna počtu nezaměstnaných podle čtvrtletí v Kraji Vysočina

Zdroj: ČSÚ (VŠPS)

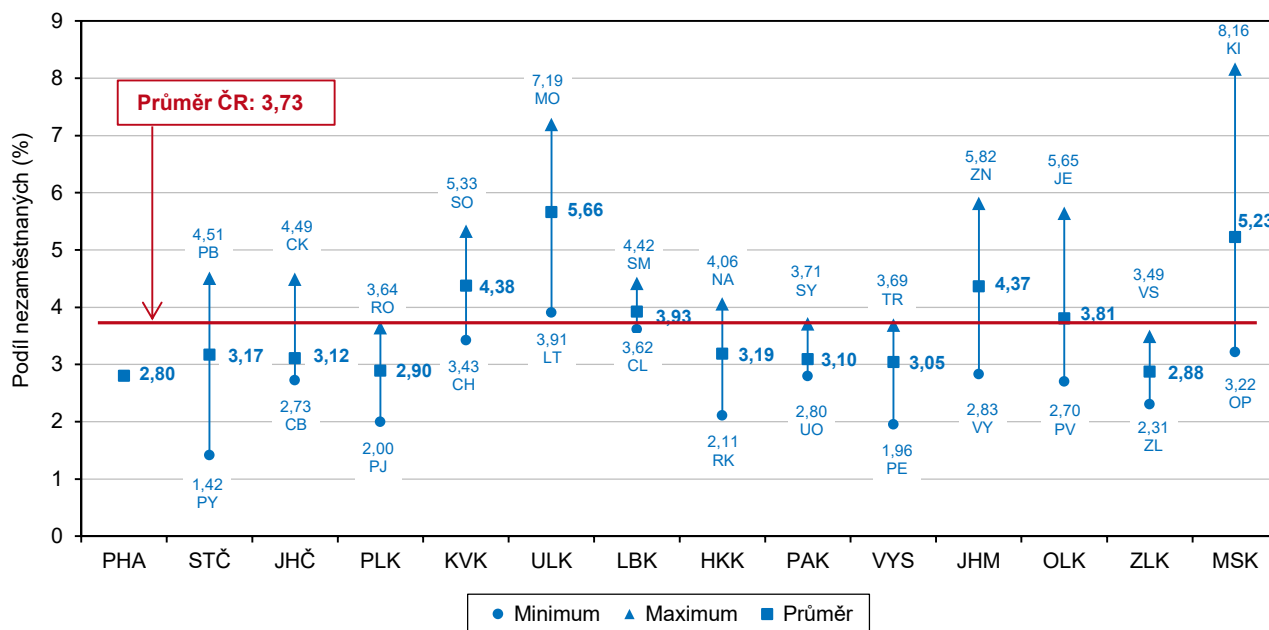
¹⁾ data od roku 2022 jsou přepočtena dle nové metodiky vážení

Nezaměstnanost klesla výrazněji u mužů.

Podíl nezaměstnaných osob v Kraji Vysočina k 31. prosinci 2023 poklesl ve srovnání s koncem roku 2022 o 0,03 procentního bodu na 3,05 %. Podíl nezaměstnaných poklesl o něco výrazněji u žen než u mužů, jejich podíl na celkovém počtu nezaměstnaných se z 51,5 % v roce 2022 snížil na 50,7 % v roce 2023. V průběhu období let 2018 až 2023 docházelo u mužů i u žen pravidelně k nárůstu nezaměstnanosti ke konci roku. Podíl nezaměstnaných osob v Kraji Vysočina ke konci roku 2023 ve třech okresech překročil hranici tří procent. Šlo o jihlavský okres (3,01 %), žďárský okres (3,29 %) a o Třebíčsko (3,69 %), které se dlouhodobě na celorepublikové úrovni řadí mezi okresy s vyšší nezaměstnaností. Nejnižší nezaměstnanost na Vysočině je tradičně na Pelhřimovsku, kde koncem roku 2023 činila 1,96 % (4. místo mezi 77 okresy České republiky).

Graf 2.9 Rozptyl podílu nezaměstnaných v okresech podle krajů k 31. 12. 2023

Zdroj: MPSV

Dlouhodobá nezaměstnanost byla problémem zvláště okresu Třebíč.

Na konci roku 2023 bylo na Vysočině bez práce déle než jeden rok 2 646 osob, oproti roku předchozímu se jejich počet zvýšil o 250 (10,4 %). Na celkovém počtu nezaměstnaných se dlouhodobě nezaměstnaní koncem roku 2023 podíleli 24,6 % (o 2,2 procentního bodu více než v předchozím roce). Dlouhodobá nezaměstnanost byla v rámci okresů Vysočiny dříve výrazným problémem zvláště na Třebíčsku, které bylo v minulosti postiženo postupnou likvidací významných zaměstnavatelů. V posledním roce byla dlouhodobá nezaměstnanost na Třebíčsku podobná jako v okrese Žďár nad Sázavou (přes 28 %), zatímco na Pelhřimovsku tvořili dlouhodobě nezaměstnaní jen 9 % z celkového počtu.

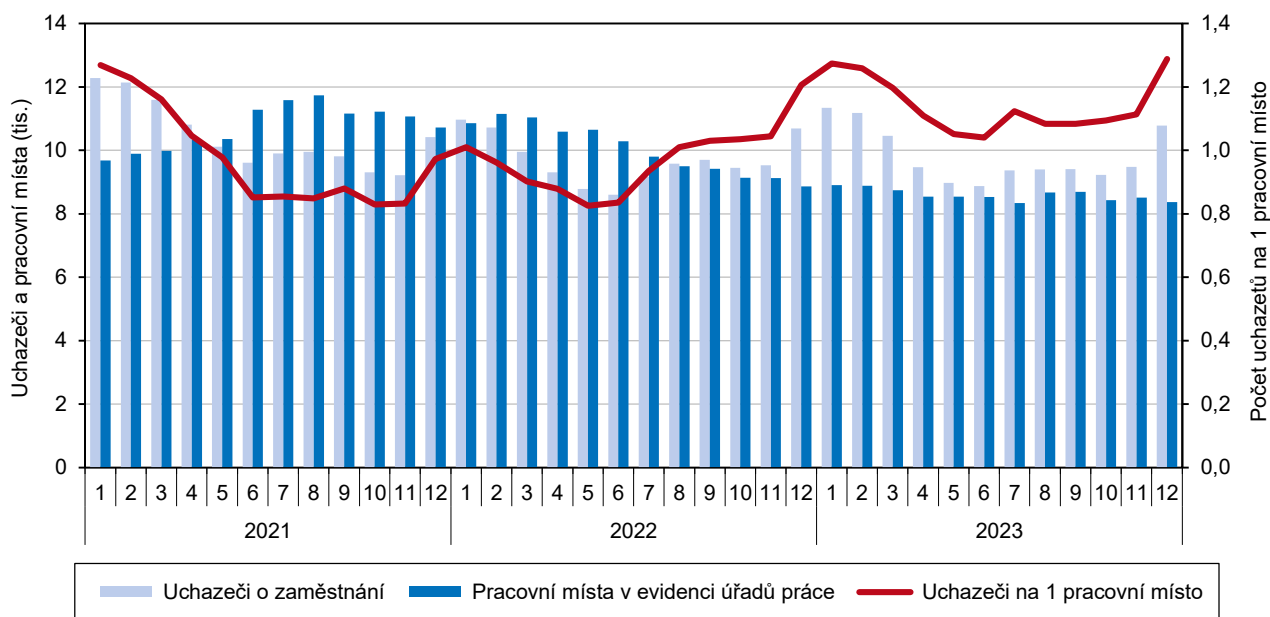
Počet volných pracovních míst poklesl.

Úřady práce v Kraji Vysočina registrovaly k 31. prosinci 2023 celkem 8 368 volných pracovních míst (-5,6 %), z toho 441 míst pro osoby se zdravotním postižením. Na jedno volné pracovní místo připadalo v průměru 1,3 uchazečů (v předchozím roce 1,2). Nejvíce uchazečů na jedno volné pracovní místo připadalo v okrese Třebíč (3,7), nejméně v pelhřimovském okrese (0,5).

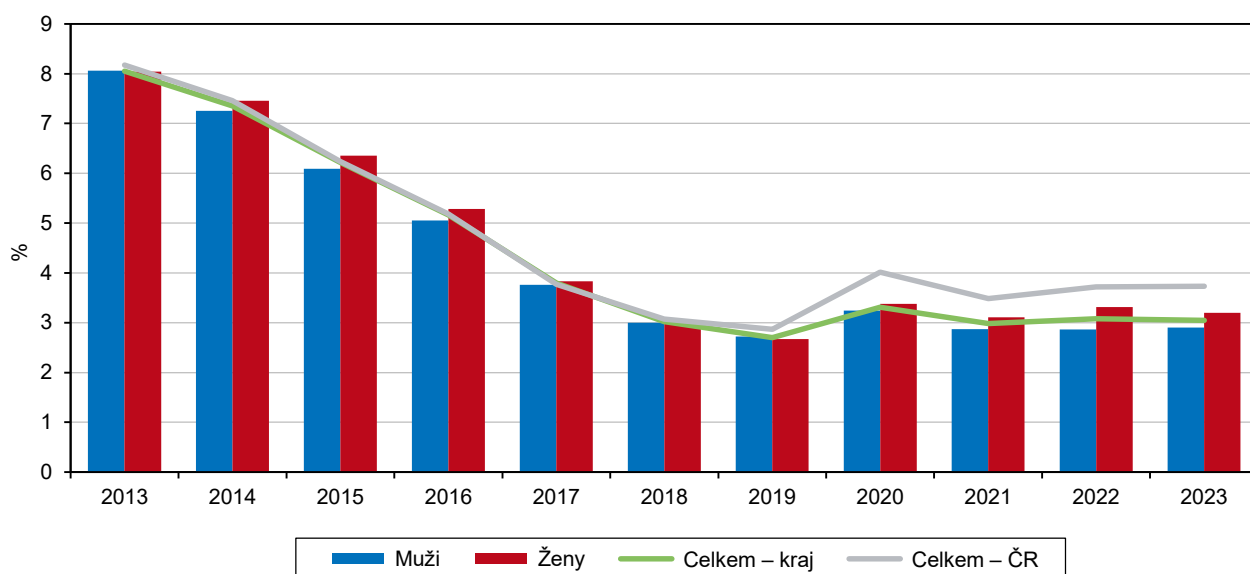
Graf 2.10 Uchazeči o zaměstnání a pracovní místa v Kraji Vysočina (stav ke konci měsíce)

Zdroj: MPSV

Graf 2.11 Podíl nezaměstnaných osob¹⁾ v Kraji Vysočina (roční průměr)

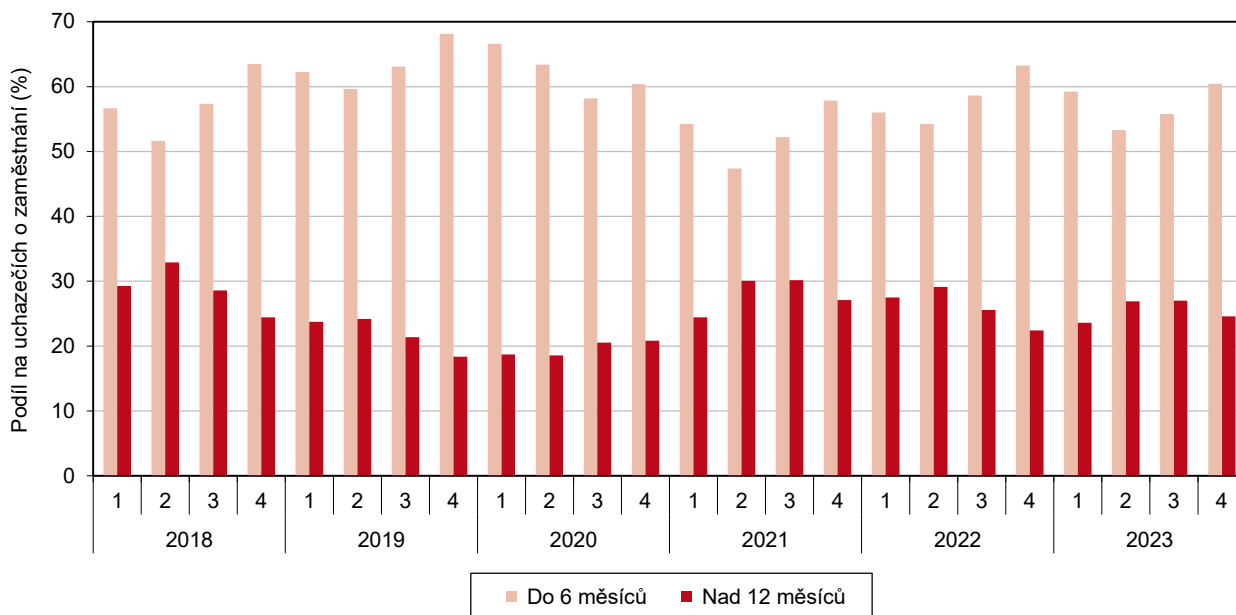
Zdroj: MPSV

¹⁾ podíl dosažitelných uchazečů o zaměstnání ve věku 15–64 let na obyvatelstvu stejného věku

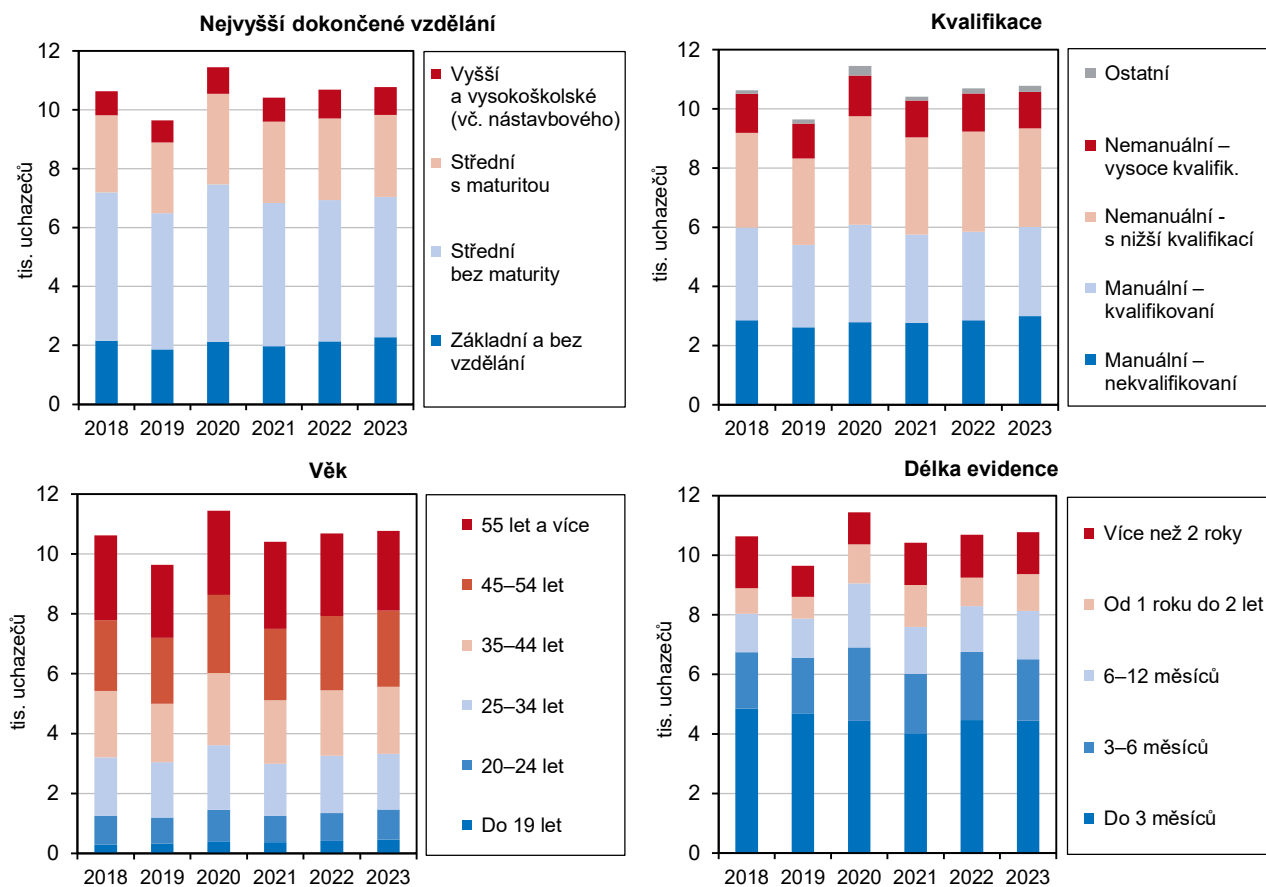
Graf 2.12 Krátkodobě a dlouhodobě nezaměstnaní ke konci čtvrtletí v Kraji Vysočina

Zdroj: MPSV

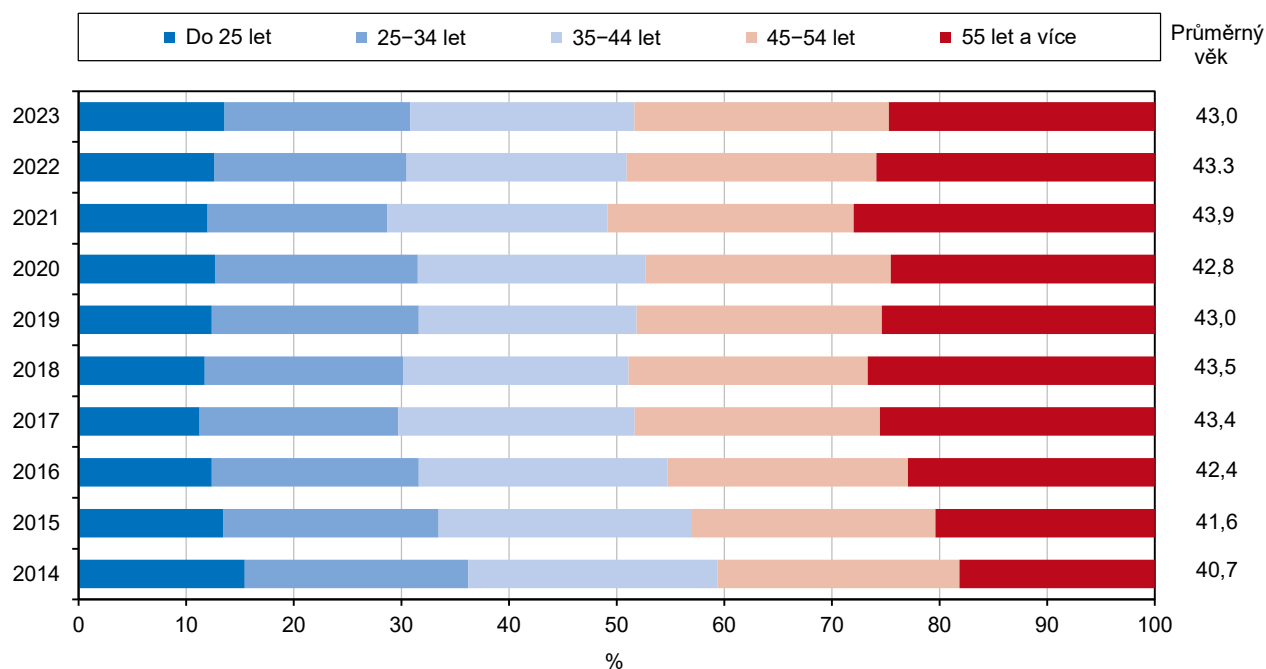
Graf 2.13 Uchazeči o zaměstnání v evidenci úřadu práce podle vzdělání, kvalifikace, věku a délky evidence v Kraji Vysočina (stav k 31. 12.)

Zdroj: MPSV

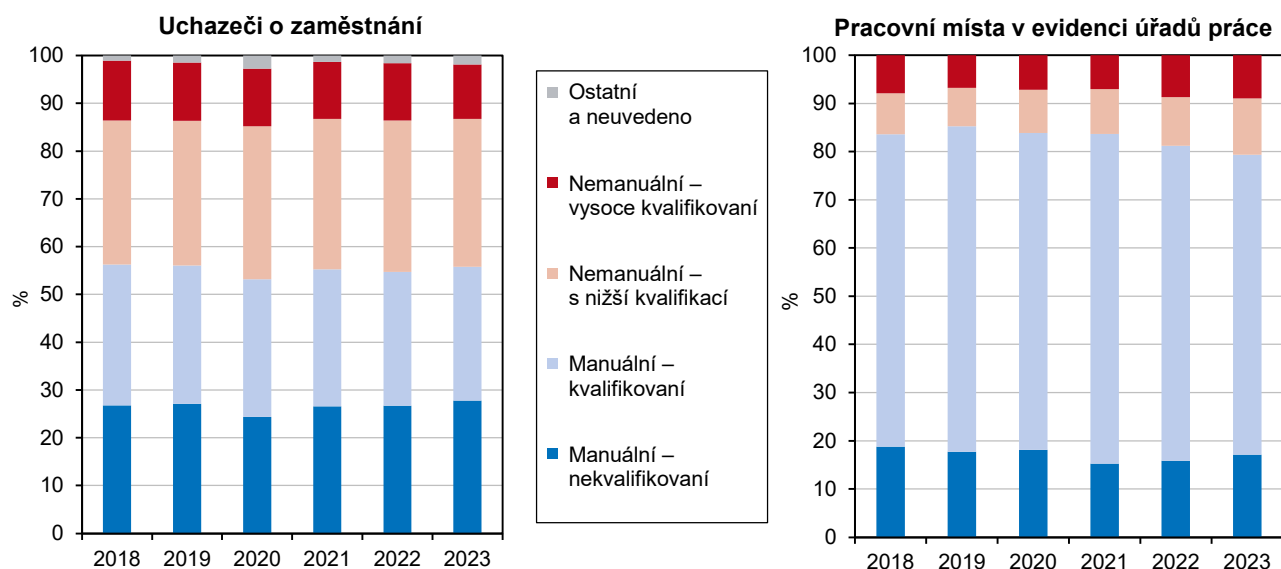
Graf 2.14 Uchazeči o zaměstnání podle věkových skupin v Kraji Vysočina (stav k 31. 12.)

Zdroj: MPSV

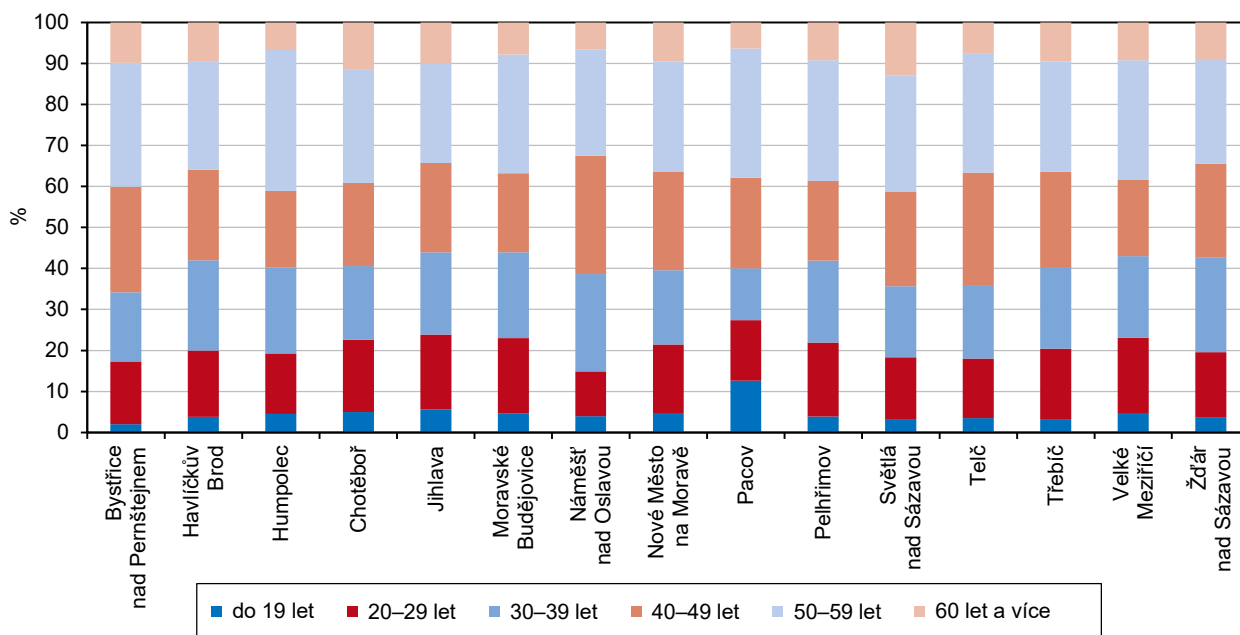
Graf 2.15 Uchazeči o zaměstnání a pracovní místa podle kvalifikace v Kraji Vysočina (stav k 31. 12.)

Zdroj: MPSV

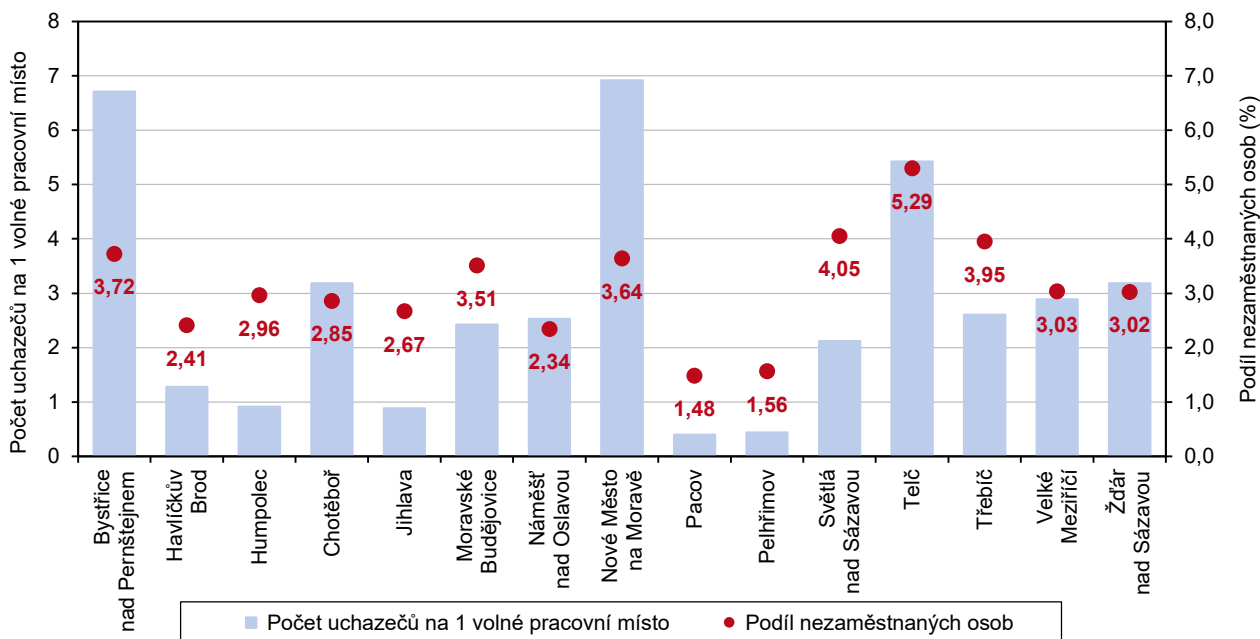
Graf 2.16 Uchazeči o zaměstnání v evidenci úřadu práce podle věku ve správních obvodech ORP Kraje Vysočina k 31. 12. 2023

Zdroj: MPSV

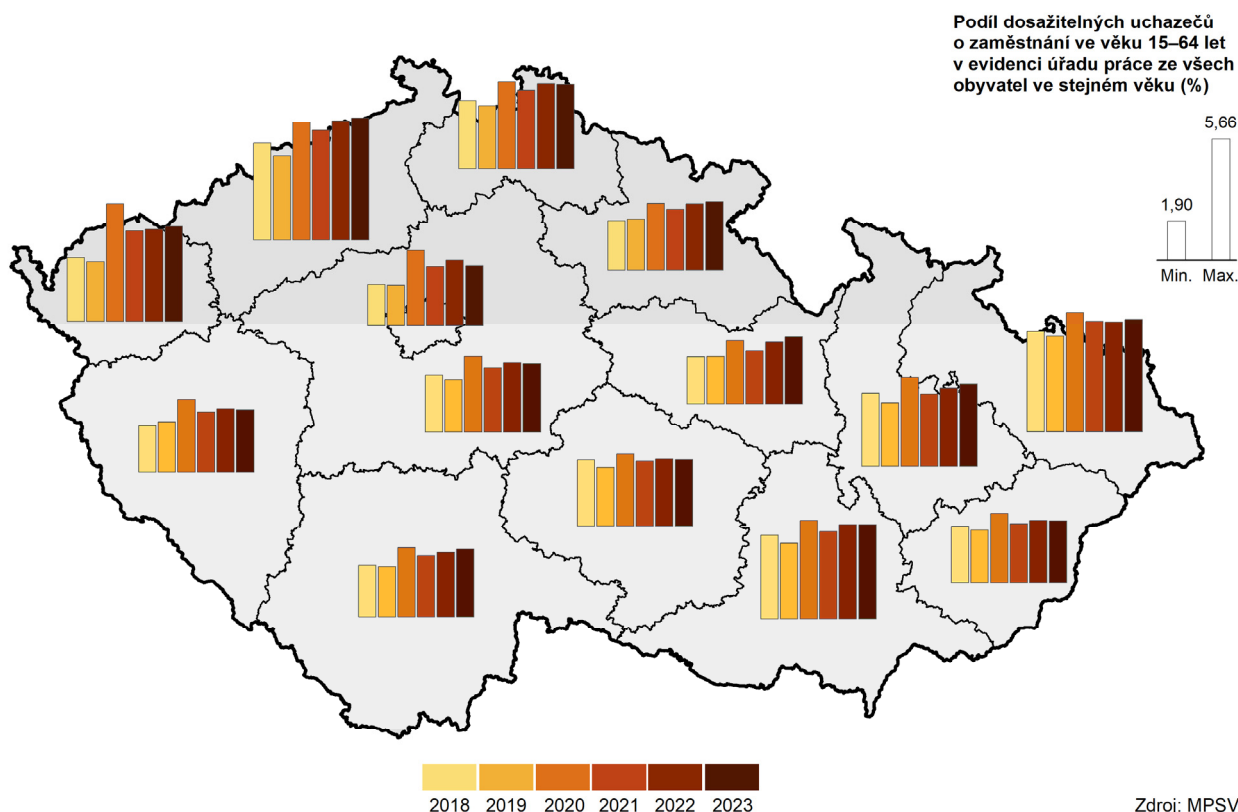

Graf 2.17 Počet uchazečů na 1 volné pracovní místo a podíl nezaměstnaných osob ve správních obvodech ORP Kraje Vysočina k 31. 12. 2023

Zdroj: MPSV

Podíl nezaměstnaných osob v krajích v letech 2018 až 2023 (stav k 31. 12.)

Příjmy a životní podmínky domácností

Více než třetinu nákladů na bydlení tvoří výdaje za elektřinu.

Nejvíce domácností na Vysočině mělo podle výsledků šetření životních podmínek čistý měsíční příjem v roce 2022 v rozmezí 20 až 30 tisíc Kč na osobu (34,5 % domácností) a v rozmezí 15 až 20 tisíc Kč na osobu (32,3 % domácností). Následovalo příjmové rozmezí 30 až 50 tisíc Kč na osobu (14,2 % domácností). Příjmovou hranici do 10 tisíc Kč na osobu deklarovala 4 % domácností, rozmezí 10 až 15 tisíc Kč na osobu uvedlo 13 % domácností, příjmovou hranici nad 50 tisíc Kč na osobu přesáhlo 2,1 % domácností.

Podíl nákladů na bydlení z čistých peněžních příjmů domácností dosáhl v roce 2022 v kraji 14,5 %, tj. meziročně o 1,4 procentního bodu více. Náklady na bydlení ve vztahu k příjmům byly na Vysočině relativně nejnižší ze všech krajů, jejich podíl na příjmech v celé republice činil 16,7 %. Ve struktuře nákladů na bydlení dominují výdaje za elektřinu, které tvoří více než třetinu nákladů na bydlení, což je více než ve většině krajů.

Mzdy

Počet zaměstnaných v kraji klesl více než v republice.

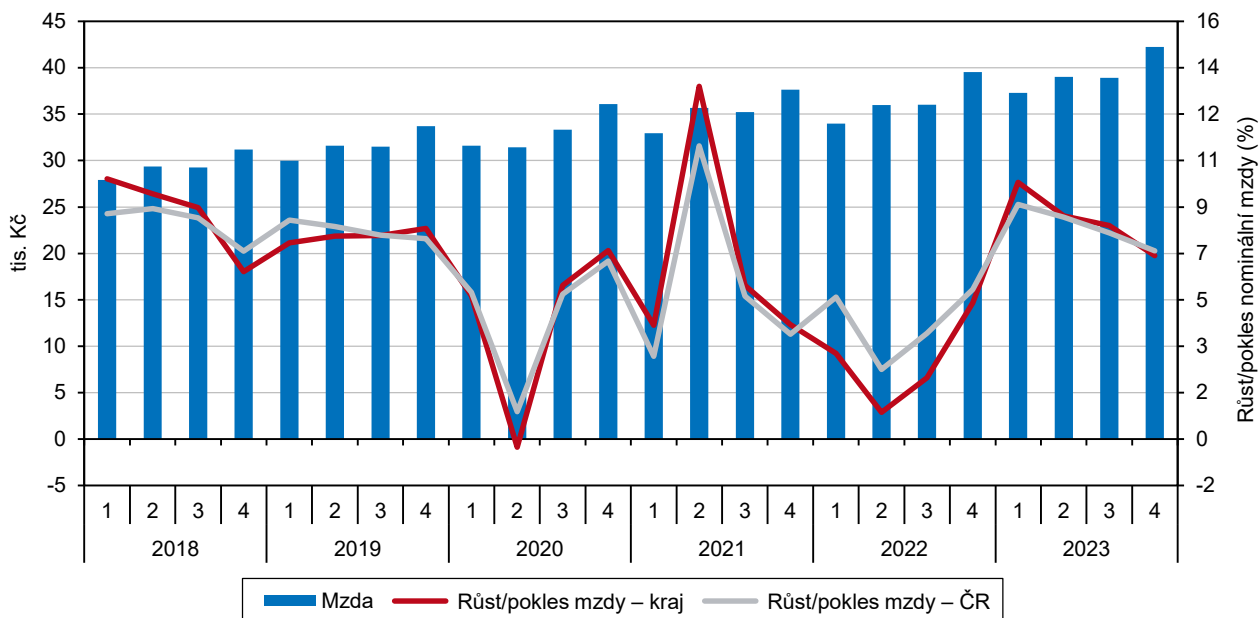
Údaje o průměrné mzdě a počtu zaměstnanců byly zpracovány tzv. pracovištní metodou, při níž je územní třídění provedeno podle skutečného pracoviště zaměstnanců. V roce 2023 bylo na Vysočině zaměstnáno 170,0 tisíc přepočtených osob, což bylo 4,2 % z celkového počtu zaměstnanců v České republice. V porovnání s rokem 2018 byl počet zaměstnanců nižší o 5,9 tisíce, tj. o 3,4 %. V mezidobí počet zaměstnanců postupně klesal, na počátku sledovaného období v roce 2018 totiž dosáhl dlouhodobého maxima. Oproti Vysočině počet zaměstnanců v celé České republice mezi roky 2018 a 2023 klesl mírněji – pouze o 1,2 %.

Nadále přetrvává nižší úroveň průměrné měsíční mzdy.

Průměrná měsíční mzda zaměstnanců zpracovaná pracovištní metodou a přepočtená na plně zaměstnané osoby vzrostla v roce 2023 v Kraji Vysočina nominálně oproti roku 2018 podle předběžných údajů o 10 967 Kč na 41 969 Kč. V rámci České republiky se tak kraj zařadil na deváté místo, když za celorepublikovým průměrem 45 927 Kč zaostal o 3 958 Kč.

Graf 2.18 Průměrná hrubá měsíční mzda¹⁾ a její meziroční změny podle čtvrtletí v Kraji Vysočina

Zdroj: ČSÚ

¹⁾ podle místa pracoviště; za osoby přepočtené na plně zaměstnané; v roce 2023 předběžné údaje

Pokles reálné mzdy.

Vývoj reálné mzdy je ovlivněn spolupůsobením dvou faktorů. Vedle výše nominální mzdy je to ještě vývoj cenové úrovně (inflace) vyjádřené indexem spotřebitelských cen. Ve srovnání s rokem 2022 na Vysočině nominálně vzrostla průměrná měsíční mzda o 7,6 %. Míra inflace dosáhla hodnoty 10,7 %, takže reálná průměrná mzda v kraji poklesla o 2,8 %. Pokles reálné mzdy byl zaznamenán rovněž ve všech ostatních regionech a tudíž i na celorepublikové úrovni.

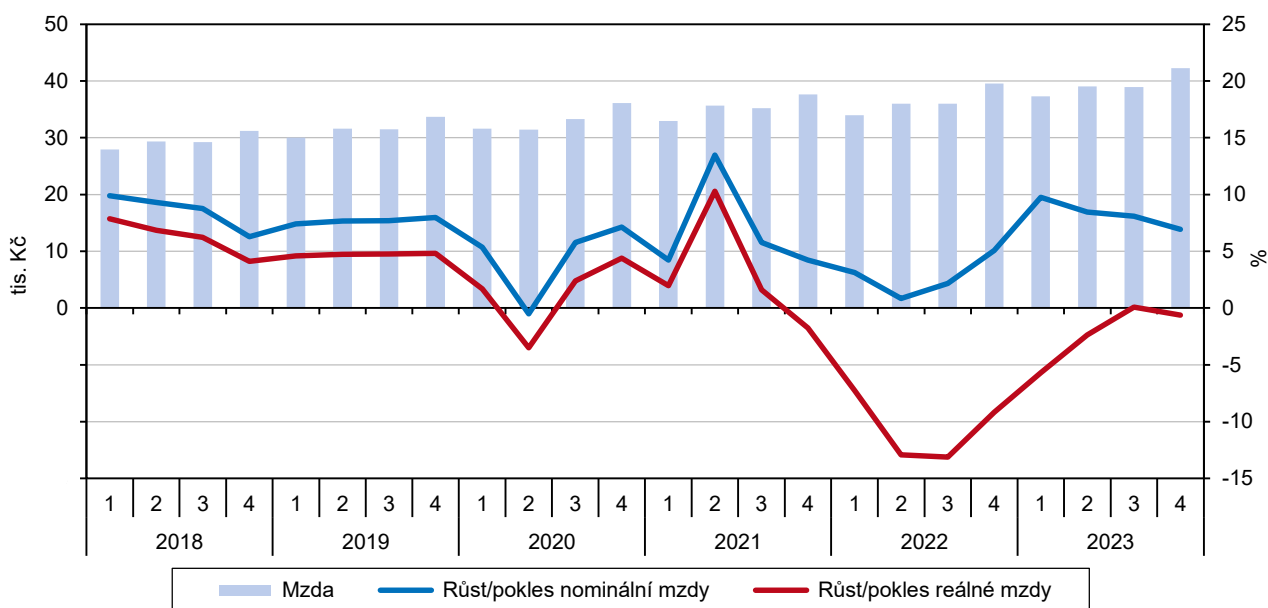
V mezikrajském srovnání osmý nejvyšší medián mezd.

Pro porovnání mezd lze použít i jiné ukazatele, například medián. Ten představuje hodnotu mzdy, která je přesně uprostřed zaměstnanců seřazených od nejnižší mzdy po nejvyšší. Pro výpočet mediánu je však nutné mít k dispozici údaje o mzdách jednotlivých zaměstnanců, které se zpracovávají jednou za rok na základě výsledků výběrového šetření mezd. V roce 2023 vykázal tento ukazatel v Kraji Vysočina celkovou hodnotu 37 903 Kč, u mužů 40 028 Kč a u žen 35 146 Kč. V mezikrajském srovnání byl medián osmý nejvyšší (nižší byl v Ústeckém, Karlovarském, Jihočeském, Pardubickém, Olomouckém a Zlínském kraji) a ve srovnání s hlavním městem Prahou byl o 8 526 Kč nižší. Až jedenáctý nejvyšší byl na Vysočině medián mezd u mužů, u žen pak byl medián sedmý nejvyšší z krajů České republiky. Hodnota mediánu byla na Vysočině v roce 2023 asi o 4 tisíce korun nižší než průměrná mzda.

Graf 2.19 Vývoj průměrné hrubé měsíční mzdy¹⁾ na přepočtené počty zaměstnanců v Kraji Vysočina

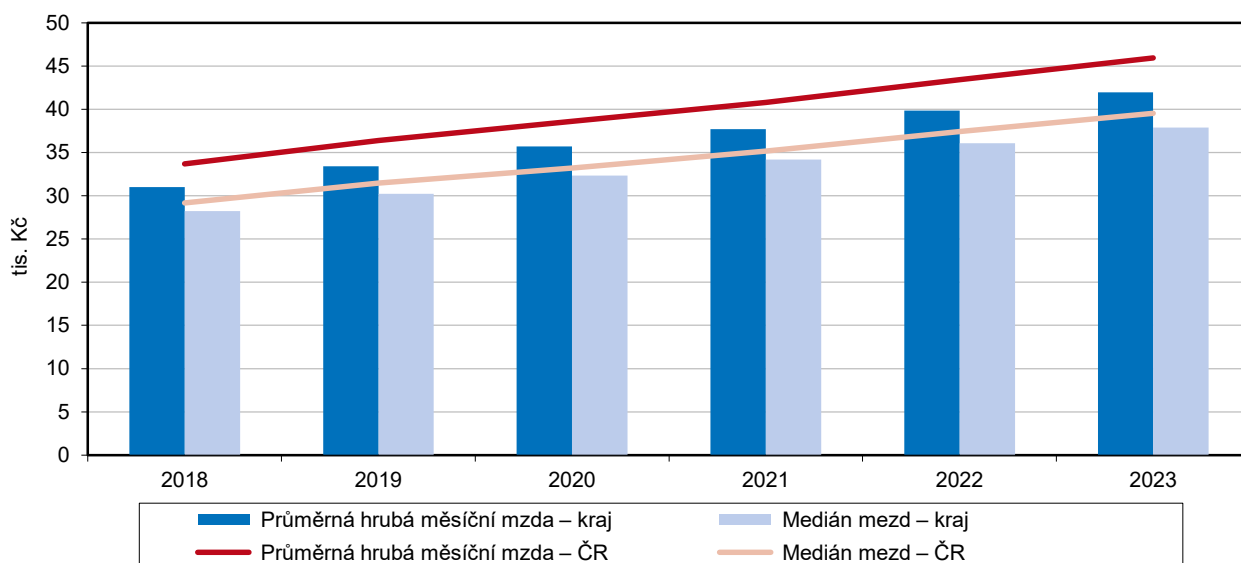
Zdroj: ČSÚ

¹⁾ podle místa pracoviště; za osoby přepočtené na plně zaměstnané; v roce 2023 předběžné údaje

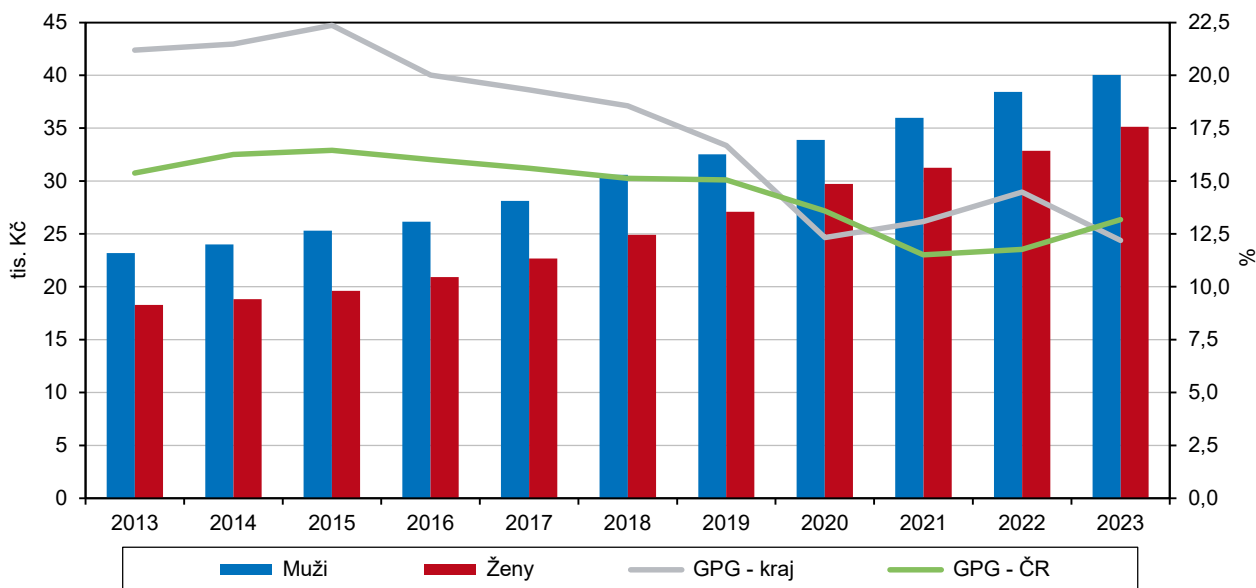
Graf 2.20 Průměrná hrubá měsíční mzda a medián mezd v Kraji Vysočina a ČR

Zdroj: ČSÚ

Graf 2.21 Medián mezd podle pohlaví a GPG¹⁾ v Kraji Vysočina

Zdroj: ČSÚ

¹⁾ GPG - gender pay gap - relativní rozdíl mediánu mzdy mužů a žen (vztažený k mediánu mzdy mužů)

Vzdělávání

Počet dětí v mateřských školách zůstává vysoký.

Počet dětí zapsaných k 30. září 2023 v mateřských školách v Kraji Vysočina po kolísavém vývoji minulých let vzrostl na 18 185, což představuje nárůst o 415 dětí (+2,3 %) proti hodnotě z roku 2018. Počet mateřských škol v posledních letech mírně rostl, oproti školnímu roku 2018/2019 byl v roce 2023/2024 vyšší o 5 (+1,7 %). Výraznější byl nárůst počtu tříd (o 67, tj. přes osm procent), takže jich ve školním roce 2023/2024 bylo v kraji 873. Počet dětí připadajících na jednu mateřskou školu se v daném období nepatrně zvýšil na 62,1, počet dětí na jednu třídu naopak mírně poklesl (22,0 ve školním roce 2018/2019, 20,8 v roce 2023/2024).

Více žáků základních škol a studentů středních škol.

Ve školním roce 2023/2024 působilo v Kraji Vysočina celkem 273 základních škol, což je oproti školnímu roku 2018/2019 o sedm více. Počet škol po celé období stabilně velmi mírně rostl. V posledním roce navštěvovalo základní školu 46 874 žáků, jejich počet oproti školnímu roku 2018/2019 vzrostl o 2 145. Počet žáků základních škol po předchozím poklesu od školního roku 2012/2013 nepřetržitě stoupá, v posledních dvou letech výrazněji. Počet středoškoláků v posledních letech začal opět růst, takže se na středních školách na Vysočině ve školním roce 2023/2024 vzdělávalo v denním studiu více studentů než ve školním roce 2018/2019 (22 515, tedy o 2 719, resp. o 13,7 % více). Z celkového počtu bylo 6 398 studentů gymnázií, největší podíl – zhruba tři čtvrtiny – však připadal na studenty středních odborných škol (bez nástavbového studia).

Většina studentů VŠ studuje mimo území kraje.

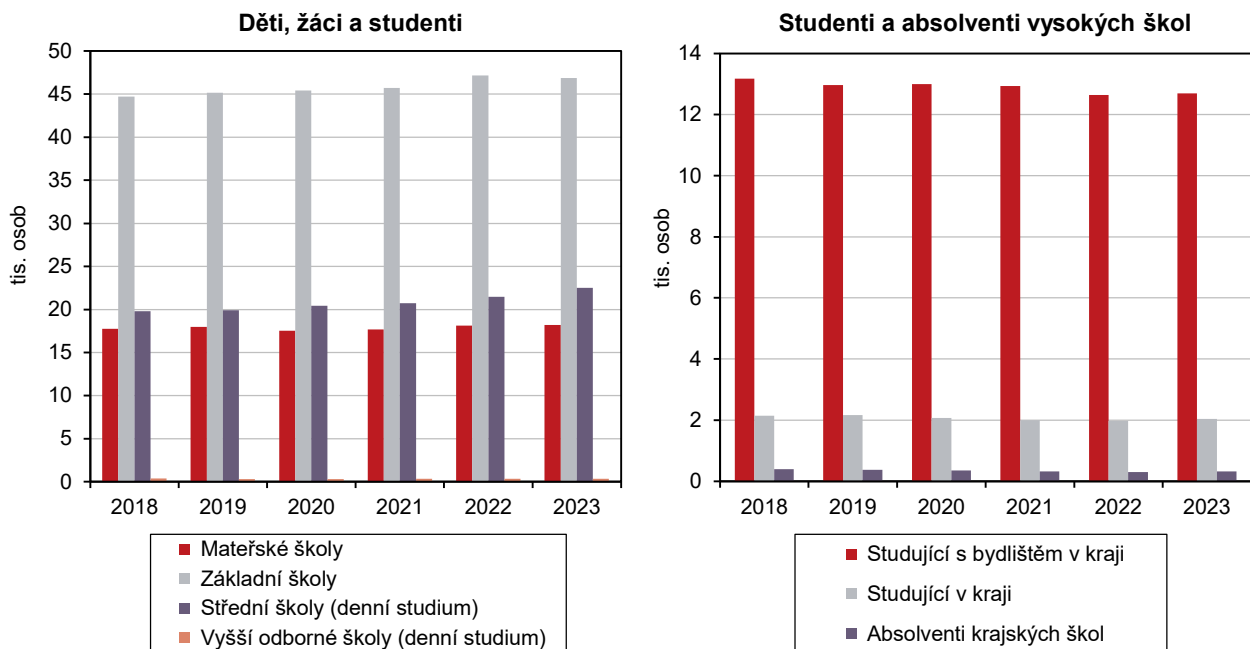
Ve sledovaném období ubývalo na Vysočině vyšších odborných škol, jejich počet se snížil ze třinácti ve školním roce 2018/2019 na deset ve školním roce 2023/2024. Na těchto školách se ve školním roce 2023/2024 vzdělávalo v denním studiu 357 studentů, což je ve srovnání se školním rokem 2018/2019 méně o 4,5 %. Během dvaceti let klesl počet studentů VOŠ na pětinu. V kraji působí pouze jedna vysoká škola, takže stále většina studentů vysokých škol z Vysočiny studuje mimo území kraje. Ve školním roce 2023/2024 navštěvovalo bakalářské programy na jediné vysoké škole v kraji 2 122 studentů. Počet studentů vysokých škol s trvalým bydlištěm v Kraji Vysočina poklesl z 13 223 ve školním roce 2018/2019 na 12 744

v roce 2023/2024, tj. o 3,6 %. Klesající trend počtu studentů na vysokých školách v kraji se v minulém roce zastavil, v celé republice naopak roste počet zahraničních studentů VŠ.

Graf 2.22 Děti, žáci, studenti a absolventi škol v Kraji Vysočina

Zdroj: MŠMT

Zdraví

Přibýlo lékařů, ale ubylo samostatných ordinací lékařů.

Data za zdravotnictví jsou k dispozici pouze do roku 2022. Do tohoto roku se počet lékařů v Kraji Vysočina ve srovnání s rokem 2018 zvýšil o 3,5 % na bezmála 2 100 (v přepočtených osobách). Podobný přírůstek byl zaznamenán také v celé České republice. Na tisíc obyvatel v kraji v roce 2022 připadalo 4,1 lékaře (v celé ČR 4,8). Zubních lékařů na Vysočině působil 294, takže jich ubylo 14 proti roku 2018. V osmi nemocnicích akutní péče na území Vysočiny se v roce 2022 nacházelo 2 345 lůžek, jenom mírně více než v roce 2018. Ubylo však samostatných ordinací lékařů, zvláště hluboký byl pokles u praktických lékařů pro děti a dorost, kde zmizelo téměř 10 % ordinací.

Nárůst pracovní neschopnosti i v roce 2022.

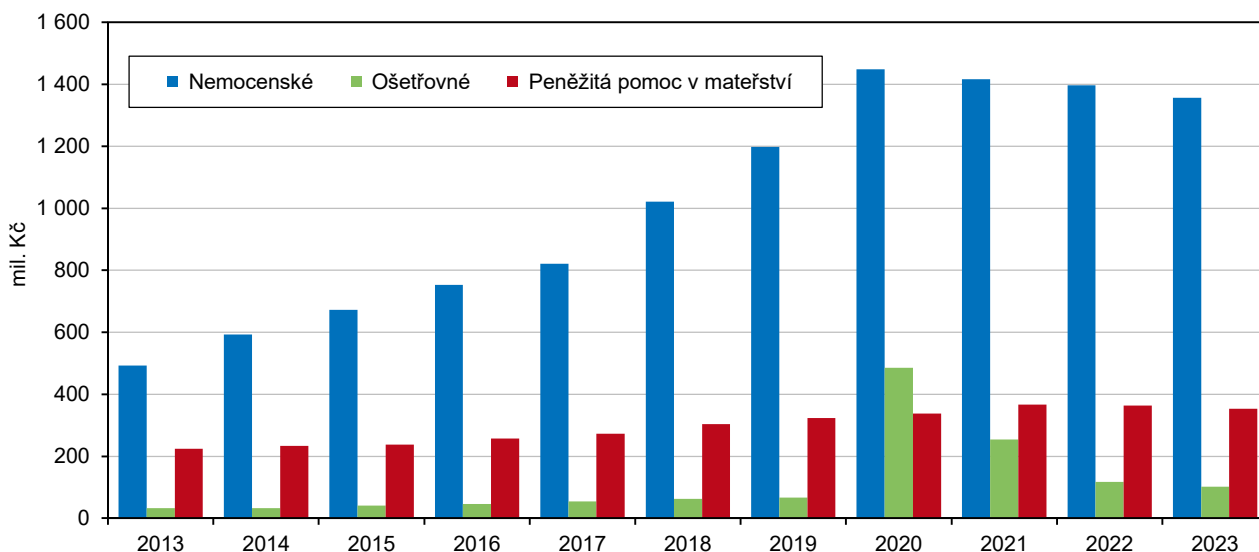
Průměrný počet nemocensky pojištěných osob se v Kraji Vysočina v letech 2018 až 2022 pohyboval mezi 177 až 179 tisíci osob. Oproti roku 2021 vzrostl v roce 2022 počet nově nahlášených případů pracovní neschopnosti o 29,3 tisíce případů na 138,5 tisíce případů. U mužů bylo nahlášeno 67,5 tisíce případů, což je o 3,5 tisíce případů méně než u žen. Celkem bylo v roce 2022 zaznamenáno 128,4 tisíce nově hlášených případů pracovní neschopnosti pro nemoc, 2,4 tisíce případů pro pracovní úrazy a 7,6 tisíce případů pro ostatní (mimopracovní) úrazy. Průměrná doba trvání jednoho případu pracovní neschopnosti měla na Vysočině v letech 2018 až 2022 spíše sestupnou tendenci (podobně jako v celé republice), pohybovala se od 45,6 dne v roce 2019 po 27,8 dne v roce 2022. V rámci kraje je stabilně nejdelší průměrná doba trvání jednoho případu v okrese Žďár nad Sázavou a nejkratší v jihlavském okrese.

Nárůst výdajů na dávky nemocenského pojištění v důsledku covidu-19.

Epidemie covidu-19 se na Vysočině výrazně promítla i do výše výdajů na dávky nemocenského pojištění, které sice postupně rostly i v předchozích letech, ale v roce 2020 můžeme pozorovat meziroční zvýšení o více než 40 % na bezmála 2,3 miliardy korun. Nad hranicí dvou miliard zůstaly vyplacené dávky i v následujícím roce. Za snad až astronomický je možno označit nárůst výdajů na ošetřovné, které v roce 2020 meziročně vzrostly o 630 % - šlo především o důsledek dlouhodobého uzavření škol a dalších zařízení. V dalších letech sice výdaje na dávky nemocenského pojištění klesaly, přesto zůstaly i v roce 2023 téměř o třetinu vyšší než v roce 2018.

Graf 2.23 Výdaje na vybrané dávky nemocenského pojištění v Kraji Vysočina

Zdroj: ČSSZ

Státní sociální podpora, sociální služby

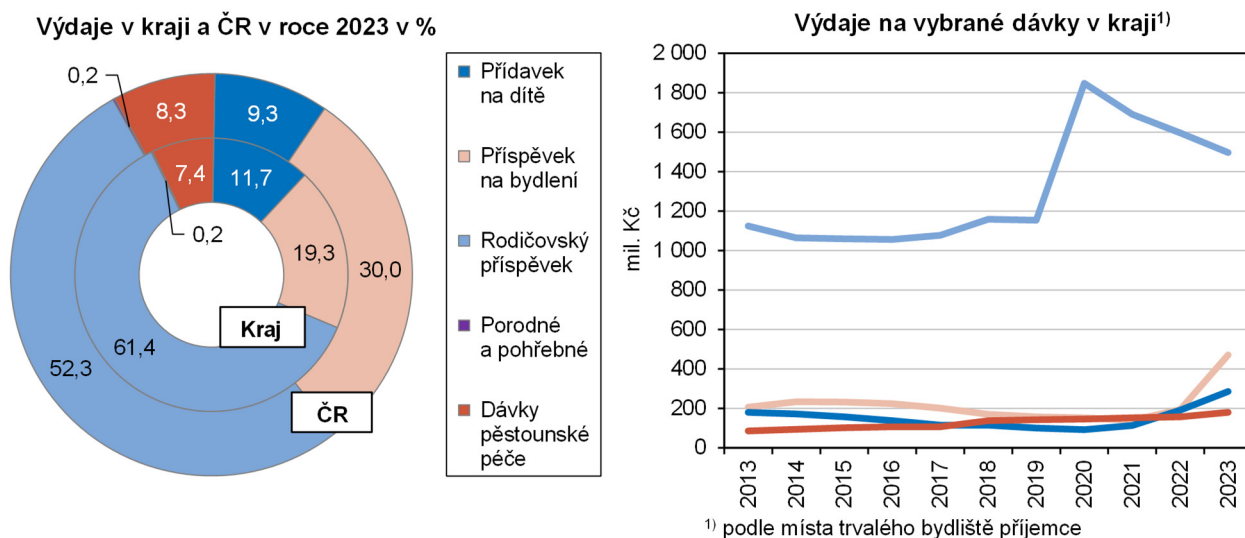
Nárůst vyplacených dávek státní sociální podpory.

Nezanedbatelnou část příjmů obyvatel tvoří dávky státní sociální podpory. Počet přiznaných dávek i hodnota vyplacených dávek se v průběhu let značně měnily, zejména vlivem legislativních změn. Výdaje na dávky v Kraji Vysočina v roce 2020 přesáhly dvě miliardy korun, v roce 2021 se této hranici přiblížily a v dalších letech dále rostly až na 2,4 mld. korun v roce 2023. Podstatná část výdajů připadala na rodičovský příspěvek. Výdaje na dávky státní sociální podpory na 1 obyvatele kraje dosáhly v roce 2023 výše 4 711 Kč (nejvíce ve sledovaném období).

Graf 2.24 Výdaje na dávky státní sociální podpory a pěstounské péče v Kraji Vysočina a ČR

Zdroj: MPSV

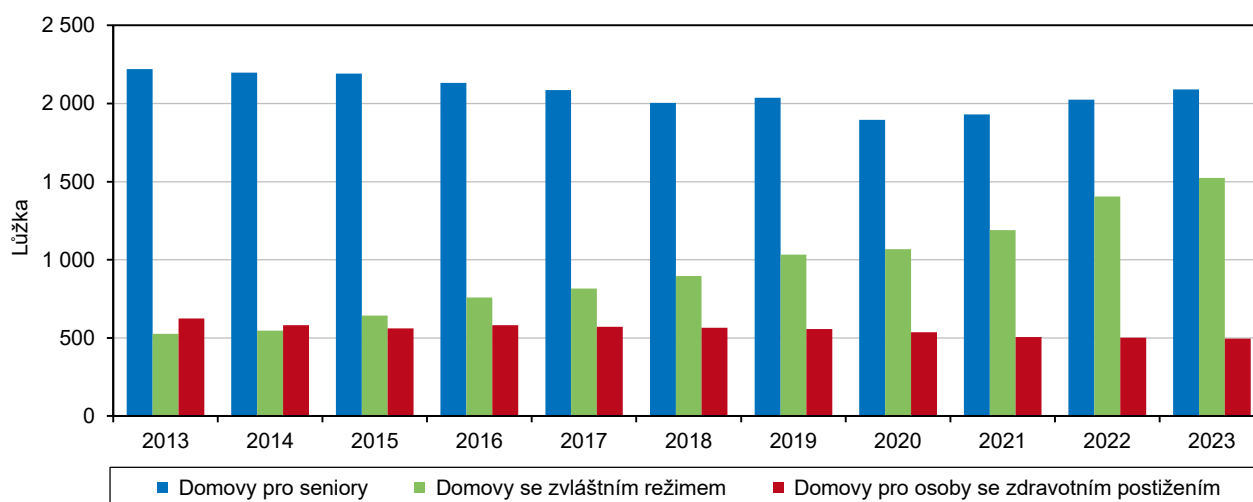

Nárůst počtu lůžek v domovech se zvláštním režimem.

Počet lůžek v domovech pro seniory se v Kraji Vysočina mezi roky 2018 a 2023 mírně zvýšil (o 4,2 %) a přesahoval úroveň dvou tisíc lůžek. V přepočtu na tisíc osob ve věku 65 a více let to představovalo přibližně 19 lůžek. Naproti tomu se velmi výrazně (asi na 1,5 tisíce) zvýšil počet lůžek v domovech se zvláštním režimem (jde o pobytové služby pro lidi, kteří trpí stařeckou demencí, Alzheimerovou nemocí či jiným typem demence a mají proto sníženou samostatnost a vyžadují pravidelnou pomoc jiné osoby). Zhruba na 500 (o 12,4 %) se na Vysočině snížil počet lůžek v domovech pro osoby se zdravotním postižením.

Graf 2.25 Lůžka ve vybraných pobytových zařízeních sociálních služeb v Kraji Vysočina (stav k 31. 12.)

Zdroj: MPSV

Sociální služby, příspěvek na péči, držitelé průkazů osob se zdravotním postižením

Mezi držiteli průkazu ZTP je 3,5 % osob ve věku do 18 let.

Příspěvek na péči je poskytován osobám, které z důvodu dlouhodobě nepříznivého stavu potřebují pomoc jiné fyzické osoby při péči o sebe, při zvládnutí základních životních potřeb a při zajištění soběstačnosti. Výše příspěvku je stanovena podle stupně závislosti oprávněné osoby. V Kraji Vysočina pobíralo v roce 2023 příspěvek na péči 19 tisíc osob, z toho 13,7 tisíce ve věku 65 a více let a 3,2 tisíce ve stupni

IV. (úplná závislost). Z celkového počtu osob pobírajících příspěvek na péči bylo 11,5 tisíce žen (přes 60 %).

Průkaz zdravotně-tělesně postižených vydává úřad práce lidem, které uzná za dlouhodobě tělesně, smyslově nebo duševně postižené. Podle stupně postižení jsou 3 typy průkazů. V roce 2023 bylo v Kraji Vysočina 18,5 tisíce držitelů průkazů osob se zdravotním postižením, z toho bylo 3,5 % osob ve věku do 18 let. Nejvíce osob (13 tisíc) vlastnilo průkaz typu ZTP (zvláště tělesně postižený), dalších 3,9 tisíce osob mělo průkaz typu ZTP/P (zvláště tělesně postižený s průvodcem). V této kategorii převažují muži, nejvíce osob s tímto stupněm postižení žije v okrese Žďár nad Sázavou.

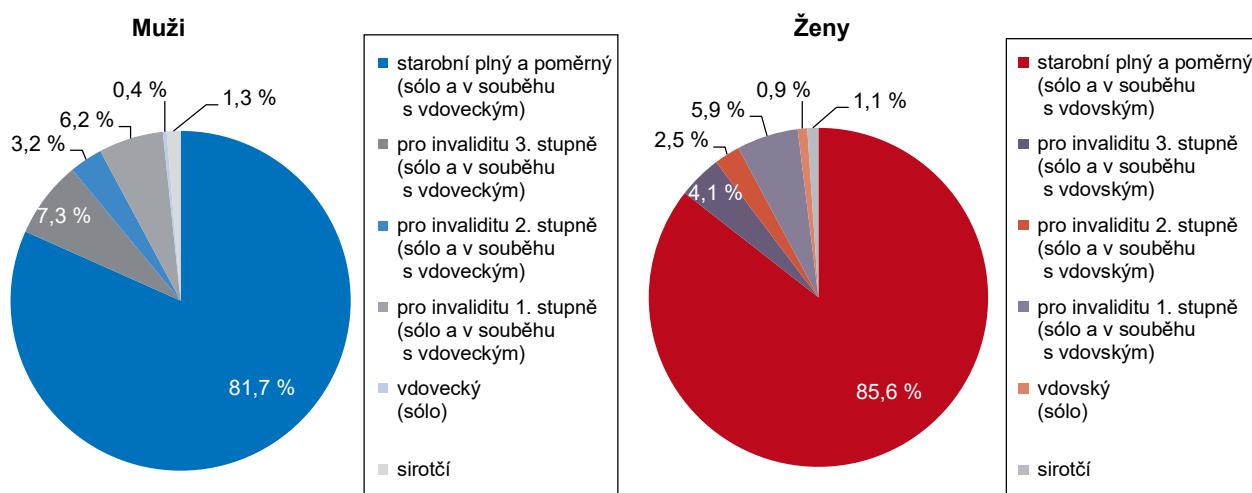
Důchodci, důchody

Mezi důchodci převládají ženy.

V Kraji Vysočina ke konci roku 2023 pobíralo některý z důchodů celkem 147 689 osob. Jejich počet se ve srovnání s rokem 2018 snížil o 197 osob (0,1 %), oproti roku 2022 však narostl o 0,4 %. Z celkového počtu bylo 63,2 % důchodů starobních (bez souběhu), příjemci důchodů vdovských a vdoveckých (včetně kombinovaných) tvořili více než jednu pětinu (21,5 %). Příjemců důchodů invalidních – třetího, druhého a prvního stupně bylo 14,1 %. Bez ohledu na druh důchodu mezi příjemci na Vysočině převládaly z 57,1 % ženy (84 267 osob), mužů pobírajících některý z důchodů bylo 63 422. Žen pobírajících vdovský důchod bylo pětkrát více než mužů, kteří pobírali vdovecký důchod. Žen byla většina také mezi příjemci invalidních důchodů prvního stupně (55,7 %). Muži převažovali mezi příjemci důchodů invalidních třetího stupně (57,8 %) a poprvé jich bylo nepatrně více také mezi příjemci starobních důchodů bez souběhu. U invalidních důchodů druhého stupně a u sirotčích důchodů byl poměr obou pohlaví prakticky vyrovnaný. Předčasný starobní důchod (včetně souběhu) pobíralo v prosinci 2023 na Vysočině celkem 48 827 osob, což představovalo 39,5 % z celkového počtu příjemců starobního důchodu. I v případě předčasného starobního důchodu mezi příjemci převažovaly ženy (54,9 %).

Graf 2.26 Příjemci důchodů podle pohlaví a druhu pobíraného důchodu v Kraji Vysočina v prosinci 2023

Zdroj: ČSSZ

Na Vysočině je pátý nejnižší vyplácený starobní důchod mezi čtrnácti kraji.

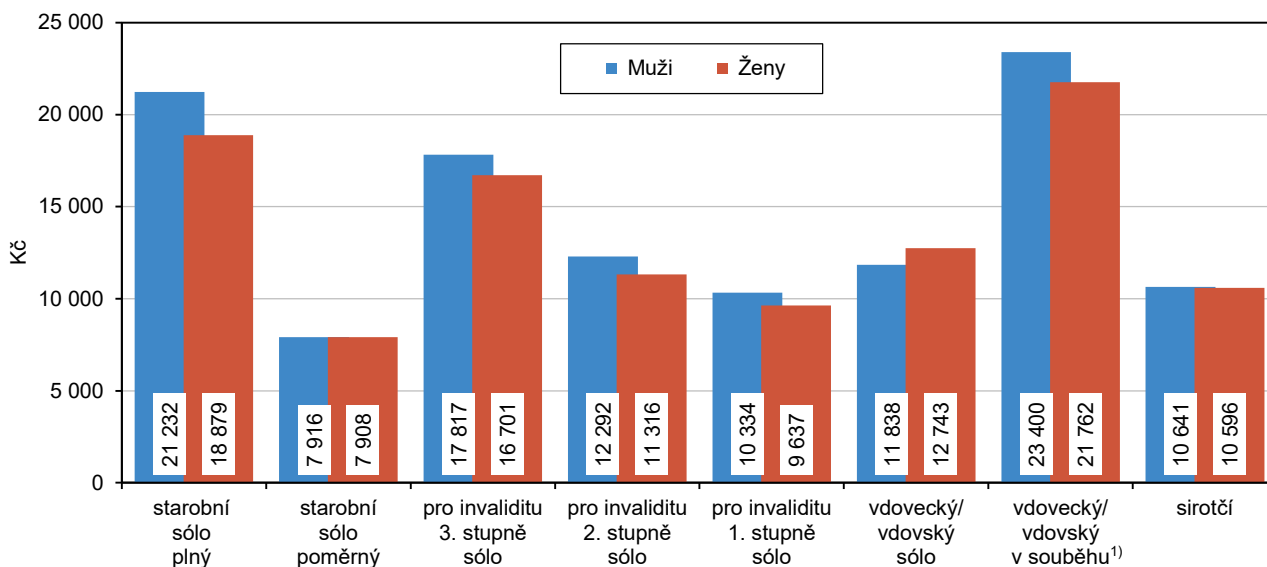
Starobní důchodci na Vysočině v prosinci roku 2023 pobírali v průměru 20 060 Kč (starobní důchod sólo), nárůst oproti roku 2018 činil 7 896 Kč (64,9 %). Jedná se o pátý nejnižší důchod mezi čtrnácti kraji za kraje Karlovarským, Olomouckým, Ústeckým a Pardubickým. V rámci Vysočiny byly nejvyšší starobní důchody vypláceny v okrese Žďár nad Sázavou (20 428 Kč), naopak nejnižší v třebíčském okrese (19 546 Kč). Průměrná měsíční výše starobního důchodu sólo činila u mužů 21 232 Kč, ženám byl průměrný starobní důchod vyplácen v částce 18 879 Kč. Na konci prosince 2023 tak činil rozdíl mezi průměrným starobním důchodem mužů a žen 2 353 Kč, proti předchozímu roku tento rozdíl poprvé poklesl.

Mírný nárůst podílu průměrného starobního důchodu na mzdovém mediánu.

Průměrný starobní důchod ke konci roku 2023 v kraji dosahoval 52,9 % mediánu mezd, který na Vysočině představoval 37 903 Kč. Oproti předchozímu roku to představuje nárůst o 3,5 procentního bodu. Ještě výraznější byl meziroční růst (o 4,9 procentního bodu) v roce 2022. K nevelkému zvýšení hodnoty tohoto ukazatele došlo v kraji také v předchozích letech sledovaného období.

Graf 2.27 Průměrná výše důchodů podle jejich druhu a pohlaví příjemce v Kraji Vysočina v prosinci 2023

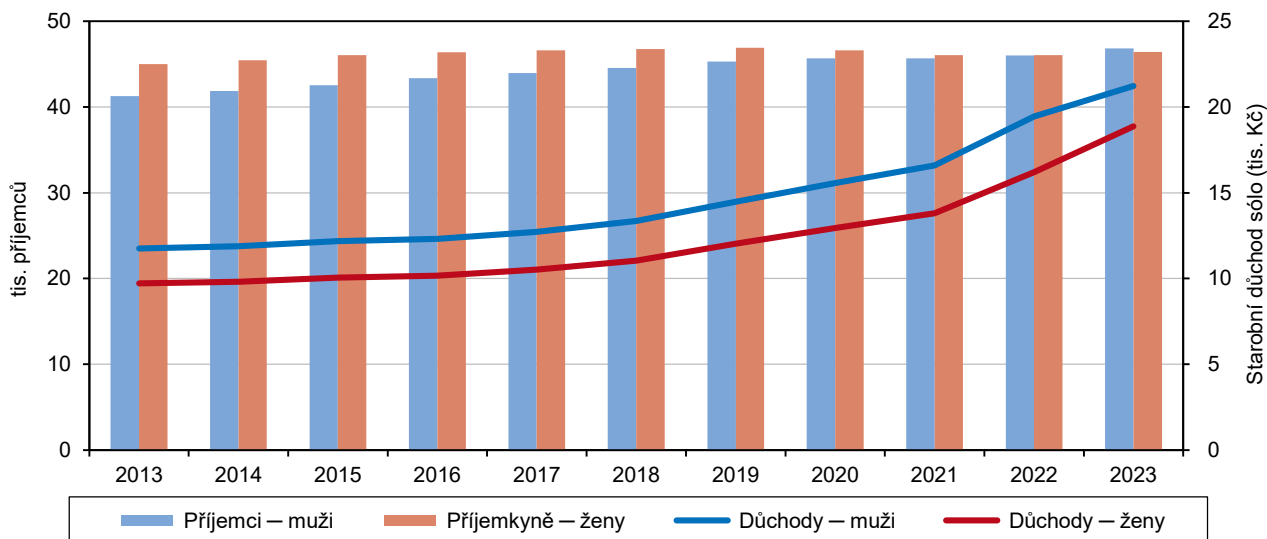
Zdroj: ČSSZ

¹⁾ důchod vdovecký nebo vdovský v souběhu s přímým důchodem (tj. starobním nebo invalidním)

Graf 2.28 Příjemci starobního důchodu sólo (plného) a průměrná výše důchodu podle pohlaví v Kraji Vysočina (stav v prosinci)

Zdroj: ČSSZ

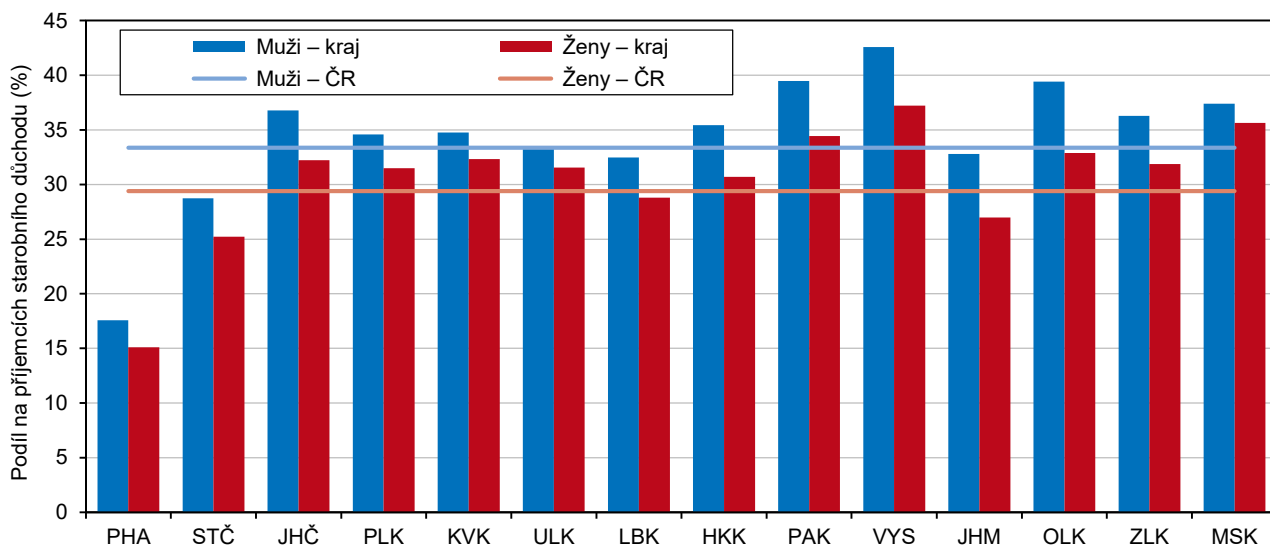

Dále přibývá předčasných důchodů.

V souvislosti s prodlužujícím se věkem odchodu do starobního důchodu a též kvůli obtížnému uplatňování starších osob na trhu práce přistupují občané stále častěji k odchodu do předčasného důchodu. Počet příjemců předčasného starobního důchodu včetně souběhu (bez poměrných) se oproti roku 2018 na Vysočině zvýšil zhruba o dvacet procent. Jejich podíl na celkovém počtu starobních důchodců se z 33,1 % v roce 2018 zvýšil na 39,5 % ke konci roku 2023. V mezikrajském srovnání jde o nejvyšší podíl. V členění podle pohlaví je vyšší podíl příjemců předčasných důchodů u mužů než u žen.

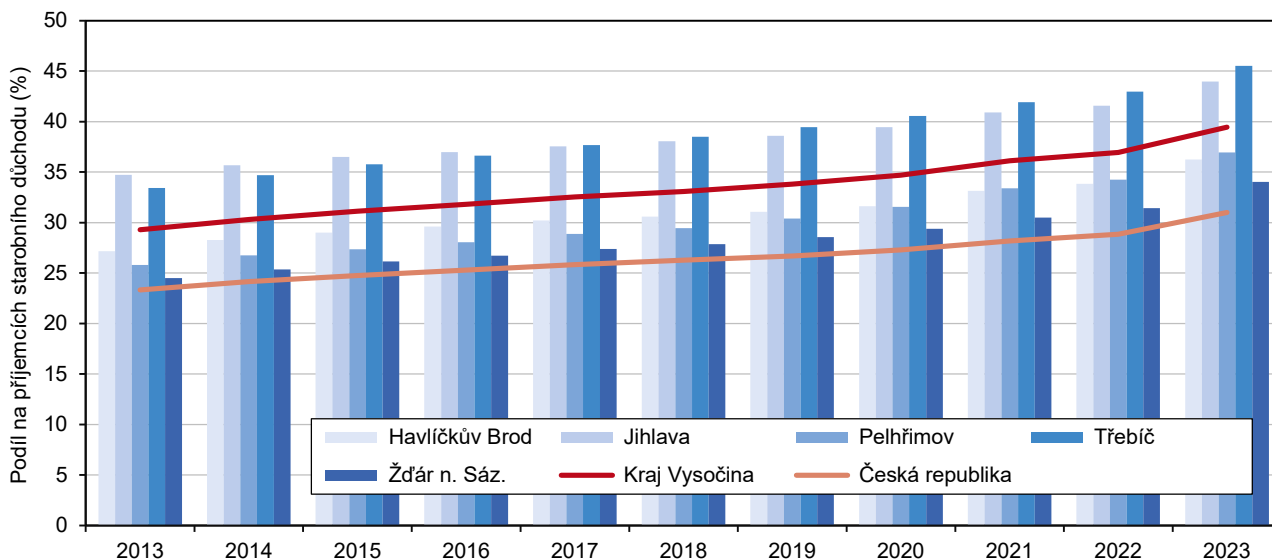
Graf 2.29 Příjemci předčasného starobního důchodu podle pohlaví v krajích v prosinci 2023

Zdroj: ČSSZ

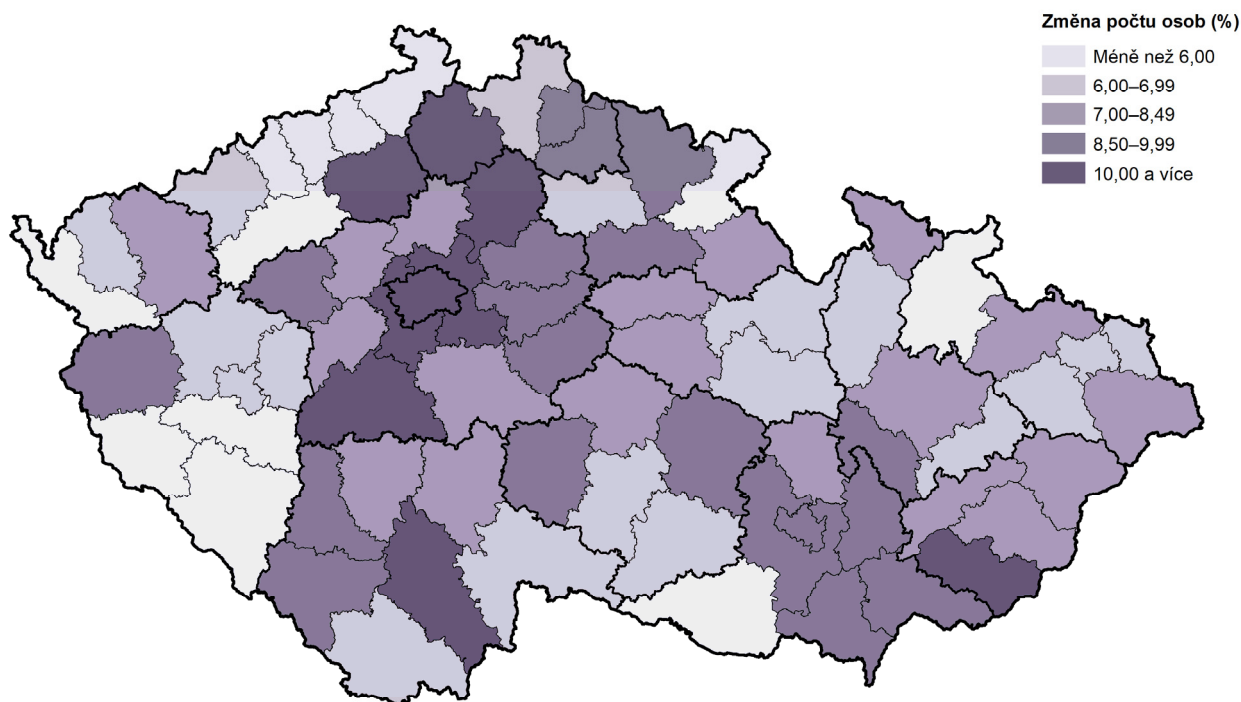

Graf 2.30 Příjemci předčasného starobního důchodu v Kraji Vysočina a jeho okresech (stav v prosinci)

Zdroj: ČSSZ

Změna počtu příjemců předčasných starobních důchodů v okresech mezi prosincem roku 2022 a 2023

Pozn.: včetně souběhu s vdovským nebo vdoveckým důchodem

Zdroj: ČSSZ, vlastní dopočet

Kultura

Návštěvnost památek se vrátila na úroveň před pandemií.

V roce 2023 se v Kraji Vysočina nacházelo 605 veřejných knihoven včetně poboček, 34 muzeí, galerií a památníků v provozu a 26 přístupných památkových objektů. Počet návštěvníků veřejných knihoven opět překročil hranici 1 milionu osob (jako v letech 2018 a 2019). Počet návštěvníků expozic a výstav se v roce 2023 přiblížil hranici 300 tisíc, počet návštěvníků přístupných památkových objektů atakoval hranici 350 tisíc osob, takže se vrátil na úroveň let 2018 a 2019.

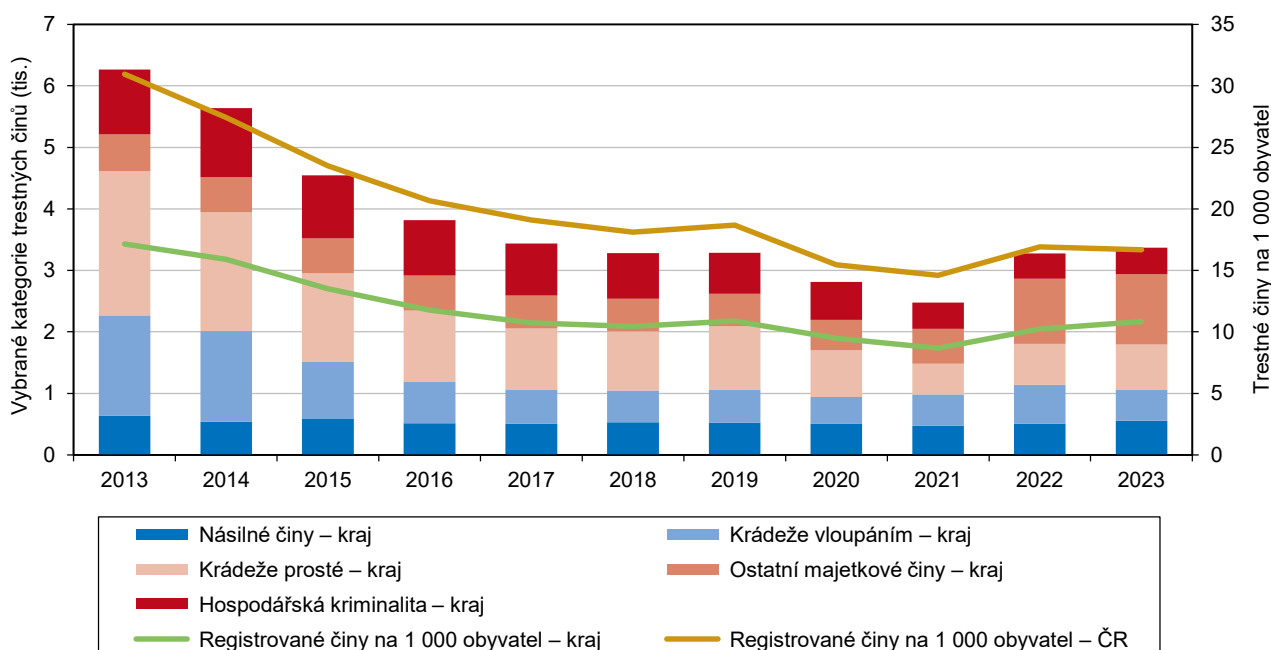
Kriminalita, dopravní nehody, požáry

Nízký počet registrovaných trestných činů.

Vysočina dlouhodobě patří k regionům s nejnižší kriminalitou. Počet registrovaných trestných činů byl v roce 2023 ze čtrnácti krajů České republiky třetí nejnižší (po Pardubickém a Karlovarském kraji), v přepočtu na tisíc obyvatel (10,8) třetí nejnižší po Zlínském a Pardubickém kraji. Z celkového počtu 5 605 registrovaných trestných činů bylo v roce 2023 objasněno 3 286. V rámci kraje nejvíce trestných činů vykazuje okres Jihlava, nejméně pak okres Pelhřimov. V přepočtu na tisíc obyvatel je kriminalita nejvyšší také na Jihlavsku, nejnižší ve žďárském okrese.

Graf 2.31 Registrované trestné činy v Kraji Vysočina a ČR

Zdroj: Policejní prezidium ČR

Počet dopravních nehod kolísal, méně mrtvých, ale vyšší způsobené škody.

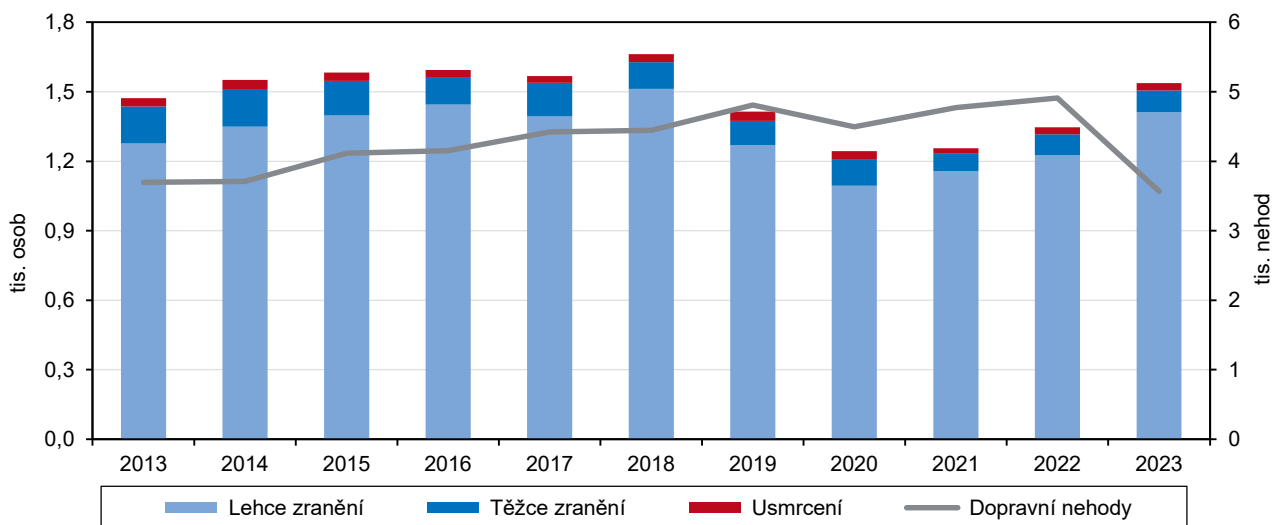
Počet dopravních nehod v posledních letech kolísal. V roce 2023 bylo v Kraji Vysočina nahlášeno 3 566 dopravních nehod, což představuje meziroční pokles o 27,4 %, v absolutním vyjádření o 1 346 nehod (předchozí rok však byl počtem nehod rekordní). Při nich bylo usmrceno 31 osob, tedy o 1 více než v roce 2022. Nejnižší počet mrtvých ve sledovaných letech (24) byl zaznamenán v roce 2021, nejvíce zemřelých při nehodách na silnicích Vysočiny (40) bylo v roce 2019. U těžce zraněných se projevuje spíše klesající tendence, nejvíce jich na Vysočině bylo v roce 2018 (116 osob), poté počet těžce zraněných klesal (s výjimkou roku 2020) až na

74 osob v roce 2021. V dalších letech těžce zraněných pozvolna přibylo až na 94 osob v roce 2023. Škody způsobené při dopravních nehodách se v roce 2023 na Vysočině oproti předchozímu roku snížily o téměř šest procent a činily 386 mil. Kč. Proti roku 2018 ale škody vzrostly o 21,5 %. Podíl bodovaných řidičů na celkovém počtu registrovaných řidičů byl na Vysočině nejnižší v roce 2018 (6,4 %). V následujících letech opět vzrostl a pohyboval se kolem hranice 7 %.

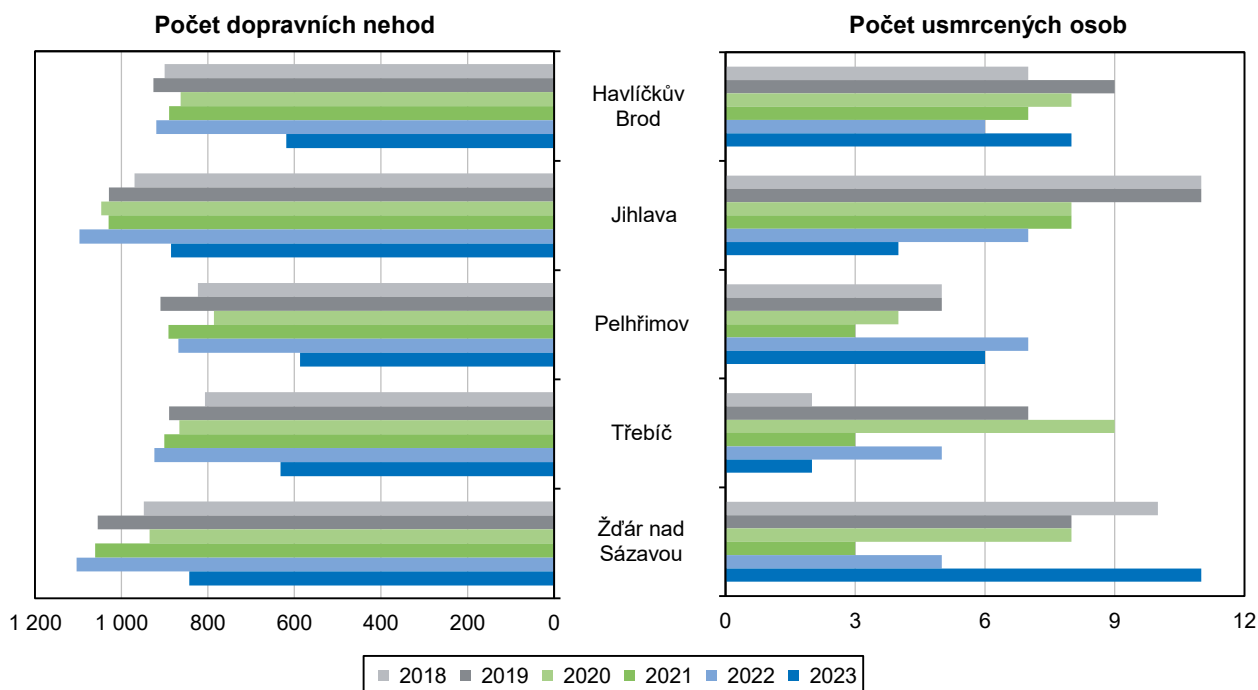
Graf 2.32 Dopravní nehody a jejich následky na životě nebo zdraví v Kraji Vysočina

Zdroj: Policejní prezidium ČR

Graf 2.33 Dopravní nehody a usmrcené osoby při dopravních nehodách v okresech Kraje Vysočina

Zdroj: Policejní prezidium ČR

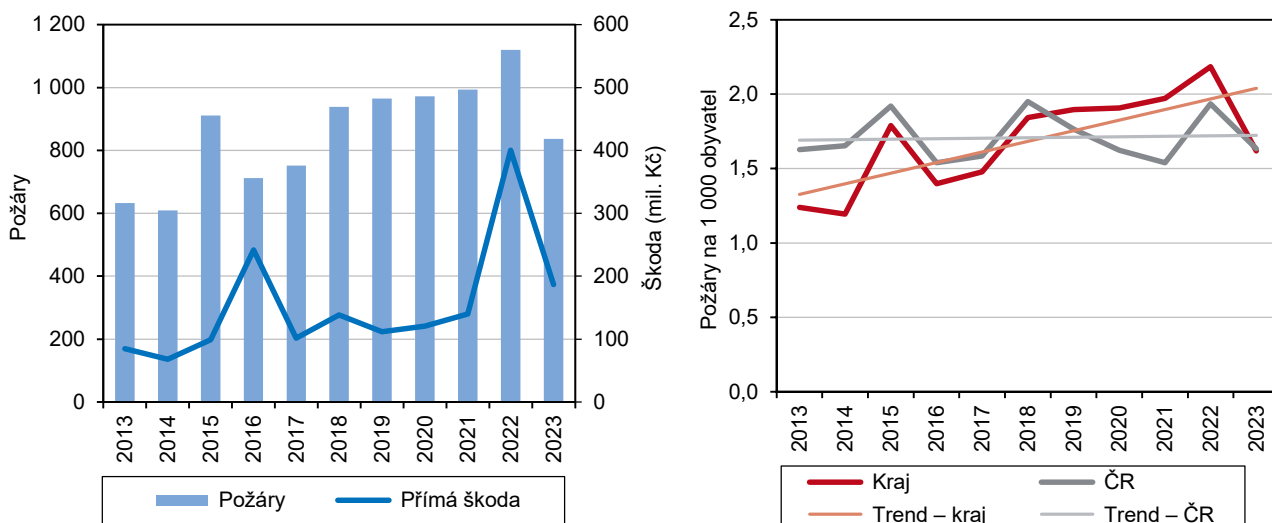

V roce 2023 ubylo požárů.

Počet požárů na Vysočině ve sledovaných letech postupně vzrostl až na 1 120 v roce 2022 (o 19,4 % více než v roce 2018), avšak v roce 2023 došlo k poklesu na 837 požárů. Počet požárů na tisíc obyvatel se ve stejném období zvyšoval z hodnoty 1,8 na 2,2 (rok 2022), v dalším roce hodnota klesla na 1,6. To byla stejná hodnota jako republikový průměr, když počet požárů v relativním i absolutním vyjádření poklesl ve všech regionech. Přímá škoda však byla v roce 2023 druhá nejvyšší (187 mil. Kč), v letech 2018 až 2021 se pohybovala mezi 112 a 140 miliony korun a rekordní byla v roce 2022 (400 mil. Kč). V letech 2018 až 2023 bylo v kraji při požárech usmrceno 33 osob, z toho 16 připadalo na pandemické roky 2020 a 2021. Zraněných bylo přes 350, nejvíce v roce 2018 (86).

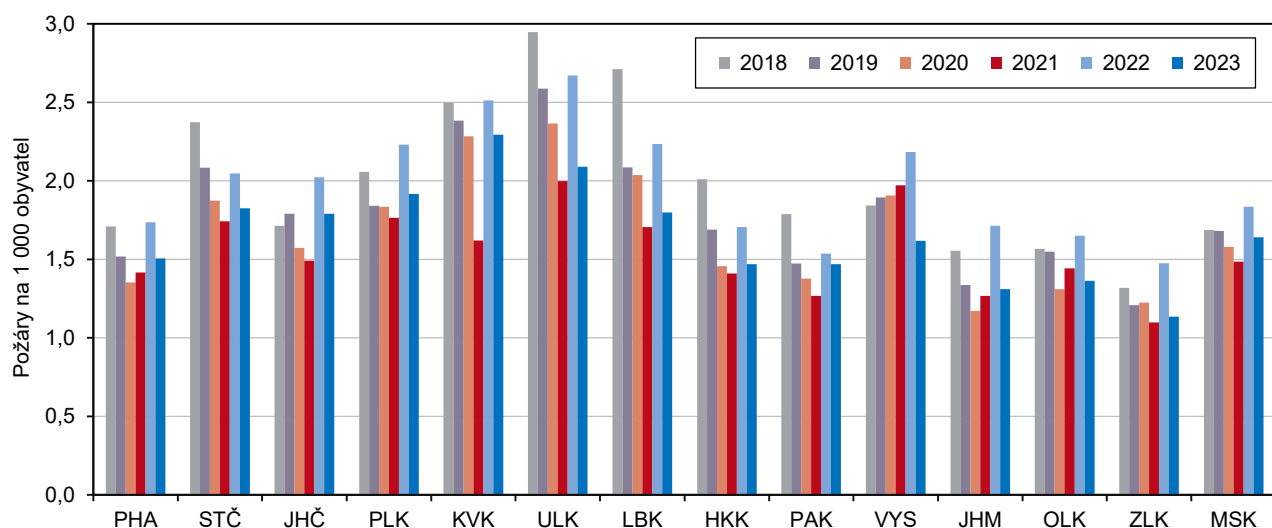
Graf 2.34 Požáry v Kraji Vysočina

Zdroj: Hasičský záchranný sbor ČR

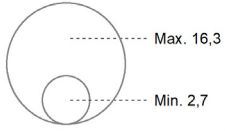
Graf 2.35 Požáry v krajích

Zdroj: Hasičský záchranný sbor ČR

Dopravní nehody v krajích ČR v roce 2023

Počet dopravních nehod (tis.)

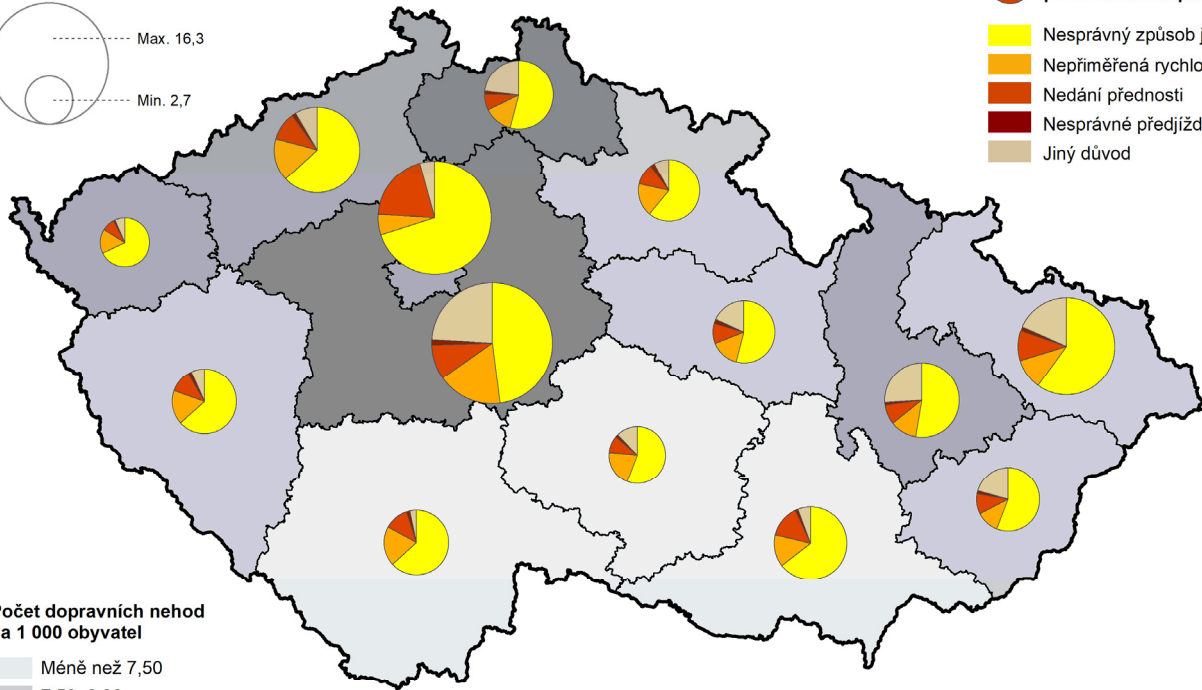

Dopravní nehody podle hlavních příčin

- Nesprávný způsob jízdy
- Nepřiměřená rychlost
- Nedání přednosti
- Nesprávné předjíždění
- Jiný důvod

Počet dopravních nehod na 1 000 obyvatel

- Méně než 7,50
- 7,50–8,99
- 9,00–10,49
- 10,50 a více

Zdroj: Policejní prezidium ČR